

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Idékatalog för utveckling av ett naturlikt grönområde

– analys av och idéer för en utveckling av Tre högars
park i Lund

A catalog with ideas for development of a nature like
park

- analyze of and ideas to a development of Tre högars
park in Lund

Lovisa Gustafsson

Idékatalog för utveckling av ett naturligt grönområde

- analys av och idéer för en utveckling av Tre högars park i Lund

A catalog with ideas for development of a nature like park

- analyze of and ideas to a development of Tre högars park in Lund

Lovisa Gustafsson

Handledare: Allan Gunnarsson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Eva Kristensson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Examensarbete i landskapsarkitektur inom landskapsingenjörsprogrammet

Kurskod: EX0793

Program/utbildning: Landskapsingenjörsprogrammet

Examen: Landskapsingenjör, kandidatexamen i landskapsarkitektur

Ämne: Landskapsarkitektur

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsmånad och - år: april 2015

Omslagsbild: Lovisa Gustafsson

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Naturlika planteringar, naturlika grönområden, parkutveckling, parkkaraktärer

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Sammanfattning

Tre högars park är en naturlig park belägen i östra kanten av den skånska staden Lund. Den anlades mellan 1969 och 1973 i samband med att staden expanderade. Idag är den i behov av en upprustning och utveckling för att bli en mer välkomnande och upplevelserik park.

Inom detta examensarbete har olika platsanalyser gjorts i parken. Dessa har visat på styrkor och svagheter i form av kvaliteter så som en mogen karaktär, fina utsikter och ett intressant djurliv, men också brister så som ett ensartat och förvuxet intryck bland planteringarna samt trasig och bristfällig utrustning. Analyserna, tillsammans med inspiration från både litteratur och referensplatser, har legat till grund för olika idéer och förslag på utveckling av parken. För att få en uppfattning av vilka av förslagen som skulle vara mest lämpade för implementering i parken, skickades de ut till en referensgrupp bestående av både brukare och kommunrepresentanter. Deras åsikter har gett en bild av hur genomförbara och uppskattade förslagen är. De har också lett till en modifiering av vissa förslag. Referensgruppens synpunkter och kommentarer har, tillsammans med de identifierade behoven i parken, sedan motiverat en prioritering av förslagen. Som exempel på utvecklingsidéer kan nämnas att öka den biologiska mångfalden, utveckla bestånden för ett mer varierat uttryck, anlägga en naturlekplats, föra dit grillplatser samt en hundrastgård.

Förhoppningsvis kommer detta examensarbete att kunna användas som inspiration för den av kommunen planerade upprustningen av parken. Idékatalogen kan kanske också inspirera arbetet i andra projekt av liknande karaktär.

Abstract

Tre högars park is a nature like park located in the eastern edge of Lund, a town in Scania. It was built between 1969 and 1973, when the town expanded. Today it is in need of a renovation and development to become a more welcoming and rich park.

In this thesis have different location analyzes been made in the park. These have demonstrated the strengths and weaknesses in terms of qualities such as a mature character, great views and an interesting wildlife, but also shortcomings such as a uniformly and overgrown impression among the plantations and broken and defective equipment. Along with inspiration from both literary and reference sites, has these analyzes been the basis of different ideas and suggestions for the development of the park. To get an idea of which of the proposals that would be most suitable for implementation in the park, they were sent to a reference group consisting of both users and community representatives. Their views have given a picture of how feasible and valuable the proposals are and also led to a modification of some proposals. The view's and comments of the reference group, along with the identified needs in the park, gave grounds for a prioritization of the proposals. Some examples of development ideas are to increase biodiversity, develop plantations for a more varied expression, construct a nature inspired playground, add barbecue sites and a dog yard.

Hopefully this thesis to be used as inspiration for the municipality of planned renovation of the park. The catalog of ideas might also inspire the work in other projects of similar kind.

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
Bakgrund	1
Problembeskrivning	3
Syfte	3
Frågeställning och hypoteser	4
METOD, PROCESS OCH MATERIAL	4
Avgränsningar och begränsningar	5
BESKRIVNING OCH ANALYS AV PARKEN	6
Parken nu och då	6
Tidigare insatser i parken.....	6
De åtta parkkaraktärerna	7
Platsanalys - parkkaraktärer	7
Vegetation - skiktningar och karaktärsarter	10
Kvaliteter och brister i parken kopplade till begreppen attraktivitet och trygghet.....	13
Teoribakgrund till begreppet attraktivitet	13
Brister kopplade till attraktivitetsaspekten	13
Kvaliteter kopplade till attraktivitetsaspekten	15

Teoribakgrund till begreppet trygghet.....	15
Brister kopplade till trygghetsaspekten.....	16
Kvaliteter kopplade till trygghetsaspekter	17
Sammanfattning av analyserna.....	18
Bestånd och skiktningar	18
Parkkaraktärerna	18
Attraktivitet och trygghet	18
Bruket	18
Argument för utveckling av parken.....	18
IDÉKATALOG FÖR TRE HÖGARS PARK	20
LÄSANVISNING.....	20
Torrängen	21
Träddungar vid Vikingahallen	25
Bollplanen	28
Tennisbana	29
Hundrastgård.....	29
Naturlek	29
Gräslandskapet	31
Vattenlandskap.....	31
Tre högar	31
Körsbärsridå	32
Solitära träd	33
Beteshagar med får.....	33

Blommande ängsytor.....	34
Vattenlandskap	35
Tre högar	35
Körsbärsridå	36
Blomsteräng.....	36
Solitära träd.....	37
Beteshagar med får.....	38
Blomstergården och dess omgivning.....	39
Multifunktionell plats.....	40
Pergola med hammockar	40
Lineroträdgården.....	42
Förslag på punktinsatser i parken.....	44
Grillplatser.....	44
Skateboardpark.....	44
Beachvolleyplan.....	44
Utrustning och belysning rustas upp.....	45
Utsiktstorn.....	45
Gallring för siktlinjer.....	45
Grillplatser.....	46
Skateboardpark	46
Beachvolleyplan.....	46

Utrustning och belysning rustas upp	47
Utsiktstorn	47
Gallring för siktlinjer	48
Förslag för parkens bestånd och ridåplanteringar	49
Inplantering för både variation och för att hindra stort uppslag av sly vid gallring	49
Differentiering av bestånden.....	50
Ljussättning.....	51
Gallring för insyn i bestånden från vägarna	51
Vid vägkorsningar tas buskar och träd bort.....	51
Inplantering för både variation och för att hindra stort uppslag av sly vid gallring	52
Differentiering av bestånden	52
Ljussättning.....	52
Gallring för insyn i bestånden från vägarna.....	52
Vid vägkorsningar tas buskar och träd bort	52
Kommentarer från referenterna.....	52
Sammanfattning av idékatalogen.....	54
Prioritet ett.....	54
Prioritet två.....	54
Förslag som faller bort.....	55
DISKUSSION	56

Metod	56
Parkens kvaliteter och brister	57
Förslagen och idéerna för Tre högars park	57
Förslagets prioriteringsordning	58
En attraktiv och välbesökt park upplevs som trygg	58
Slutsatser.....	59
KÄLLFÖRTECKNING	60
Figurförteckning.....	60
Litteraturförteckning.....	62

Inledning

Bakgrund

I den skånska staden Lund byggdes under 70- och 80-talen flera nya bostadsområden. Med inspiration av modernistiska och naturlika ideal skapades grönområden i de nya bostadsområdena i exempelvis stadsdelarna Gunnesbo, Norra Fäladen, Nöbbelöv och Linero. Ett av de nya grönområdena är Tre högars park som finns i Linero i Lunds östra kant (figur 1). Detta är en naturlig park som liksom många av parkerna i de ovan nämnda stadsdelarna, idag cirka 40 år efter anläggning, är i behov av upprustning och vitalisering ¹.

Runt om i våra svenska städer kan vi se just naturlika planteringar och parker. Dessa grönområden kan ha många olika funktioner så som inramning, bullerdämpning eller vindskydd (Gustavsson 1985). Under 70-talet myntades begreppet naturlika planteringar i Sverige vars uttryck har många likheter med "nature in cities" och "ecological landscapes" som finns i bland annat Holland och England (Gustavsson 1981, s.1). Enligt Gustavsson (1993, s. 30) var planteringsstilen banbrytande då man gick ifrån försöket att frysa ett uttryck till att istället skapa ett dynamiskt system. Planteringarna grundar sig på förutsättningar och kunskap från naturliga växtsamhällen och dess artsammansättning (Bucht 1987, s. 49). Äldre skogs- och lundmiljöer var ofta inspiration till planteringarna med målet att bli artrika och mångskiktade (Wiström et al 2009, s. 5).

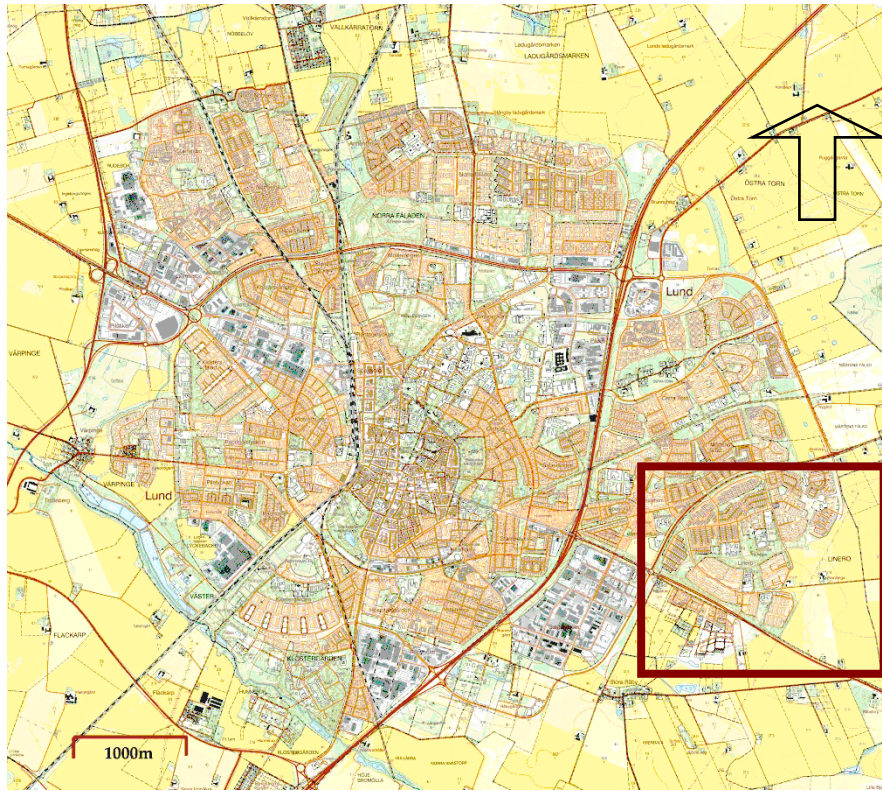
Lineros centrum genomgår just nu en förtätning, förnyelse och upprustning. Med anledning av detta, och upprustningsbehovet i parken, kommer Tre högars park ingå i ett projekt som kallas *Framtidsparken*. Park- och naturkontoret har fått medel avsatta till att rusta upp parken och kommer under 2015 ta in en konsult för att planera och genomföra förändringar. Detta examensarbete förväntas därför bli ett inspel till konsultens fortsatta arbete med parkens utveckling.

Genom en uppväxt på landet, tätt intill skog och natur, har jag fått ett stort intresse för naturlika planteringar och parker. Att jobba med naturens naturliga succession och dynamik, istället för att försöka skapa eller bevara ett statiskt uttryck, känns som ett vinnande koncept. Skog och natur har gett mig rum för eftertanke, inspiration, motion, rekreation och nyfikenhet vilket gör att jag tycker att alla ska kunna ha tillgång till natur i någon form oavsett var man bor. Är man inte van vid natur kan en allt för vildvuxen park upplevas oinbjudande. Därför tror jag att en kombination där den mer formella och den mer vildvuxna parken möts passar i stadens offentliga rum, för att vara tillgänglig för så många som möjligt och ändå ge kvaliteter som den mer vilda naturlika parken kan ge.

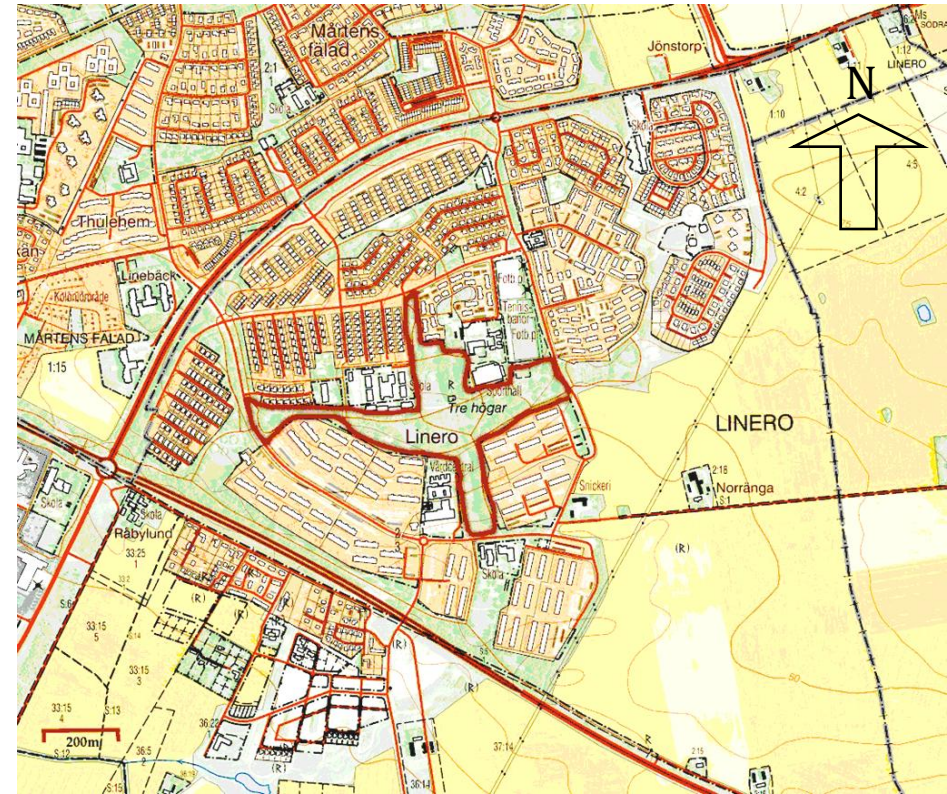
---

¹ Lundquist Clara, Avdelningschef Park- och naturkontoret Lunds kommun, mail 2014

Figur 1. Fastighetskarta över Lund. Stadsdelen Linero i östra delen av staden är markerad.

Figur 2. En förstoring av stadsdelen Linero. Tre högars park är markerad i mitten av kartan.

Problembeskrivning

Jacobs (2005 s. 113) skriver att flera parker i de amerikanska storstäderna är likt själlösa vakuum som är "... omgivna av förfall, nästan outnyttjade och illa omtyckta". Hon skriver också att "... det är människorna som välsignar parkerna med sin närvaro och gör dem framgångsrika – eller håller sig borta och dömer parkerna till impopularitet och misslyckande." I Sverige har vi inte samma förfall som i USA men liknelsen kan göras med en park med eftersatt skötsel som inte utnyttjas i någon större grad. Antalet besökare och brukare i en park kan vara en fingervisning om parken är attraktiv och omtyckt. I Sverige kan klimatet och de många mörka timmarna vara en orsak till om parkerna är mindre utnyttjade under vinterhalvåret. Flera parker och grönområden får omdömet att de är otrygga, särskilt efter mörkrets inbrott, vilket gör att folk undviker dessa. Men om en park har lågt nyttjande kan det också bero på dess utformning och innehåll. Om den inte inbjuder till aktivitet eller intressanta upplevelser finns inte så många anledningar till att besöka den.

Många av de naturlika parker vi ser i våra städer idag anlades under 70- och 80-talen. Naturlika planteringar med lantliga lund- och skogsbestånd som förebilder var ett snabbt och smidigt sätt att anlägga på. Enligt Martinsson (2012) är denna typ av planteringar inte tillräckligt skötta idag, vilket medför att de inte innehåller de värden som de har potential att ha. En bredare och mer målande begreppsanvändning kring naturlika planteringar, samt bra referensplatser, skulle kunna bidra till en bättre skötsel och att dessa värden uppnås (Gustavsson 2004). Gustavsson (2004, s. 186) anser att en idag vanlig uppfattning om naturlika planteringar, bland såväl yrkespraktiker som bland allmänheten, är att de består av monotona massplanteringar istället för mer komplexa och varierade planteringar som var det ursprungliga idealet. Han menar att det skulle vara

välgörande för dessa planteringars fortsatta utveckling att ändra dagens uppfattning och gå tillbaka mot det ursprungliga idealet.

Tre högars park är en relativt stor park med naturlig karaktär. Den ligger insprängd i ett bostadsområde som genomgår förändringar genom förtätning och ombyggnation. Förutom att den erbjuder cykel- och gångvägar in mot de centrala delarna av Lund, så finns också en skola samt en idrottsanläggning i direkt anslutning. Parken används således mycket för transport mellan hem, skola, arbete och fritidaktiviteter. Dock inbjuder den inte till så många andra aktiviteter eller upplevelser och kan ibland upplevas som otrygg. Den är i behov av en upprustning och vitalisering då träd- och buskbestånden upplevs ha blivit allt för stora, täta samt ha en ensartad vegetationssammansättning. Även kvaliteter som skapar upplevelser över hela året är något som behöver ses över i parken².

Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka möjligheten att utveckla en naturlig parkmiljö till en mera attraktiv och vistelsevänlig park för alla åldrar utan att reducera de befintliga naturvärdena i någon högre utsträckning.

Målet med arbetet är att komma fram till idéer och förslag som kan göra Tre högars park mer attraktiv som besöksmål, skapa en tryggare miljö samt ge den en större upplevelse- och variationsrikedom med fler kvaliteter även under vinterhalvåret. Förhoppningen är att förslagen också ska kunna fungera som inspiration för utveckling av parker med liknande förutsättningar.

---

² Lundquist Clara, Avdelningschef Park- och naturkontoret Lunds kommun, mail 2014

Frågeställning och hypoteser

Syftet ska uppnås genom frågeställningarna:

- Vilka karaktärer, tillgångar och problem/brister kännetecknar parken idag?
- Vilka önskvärda utvecklingsstrategier och gestaltungsinsatser kan prövas och tillämpas för att lösa problemen och bristerna utan att de befintliga värdena reduceras i någon högre grad?

Hypotetiska utgångspunkter för arbetet:

- En attraktiv och välbesökt park upplevs som trygg.
- Genom riktade skötselinsatser och smärre tillägg i form av främst växtmaterial kan platsen bli mer attraktiv.

Metod, process och material

I denna fallstudie har flera metoder vävts samman i en längre process. För att analysera platsen har studiebesök gjorts i parken. De varade i ungefär tio timmar fördelat på fyra tillfällen mestadels i november men också i december månad. Under dessa studiebesök identifierades kvaliteter, brister samt helhetskänslan av parken med hjälp av analyser och inventeringar. Vissa äldre dokument och planskisser har tillhandahållits från Lunds kommun gällande tidigare insatser samt förarbeten inför dessa.

Med hjälp av de åtta parkkaraktärerna, definierade av Grahn och Stigsdotter (2010), har parkens allmänna upplevelse och karaktärer analyserats. Flera av karaktärerna har definierats på likande sätt av flera andra forskare och skribenter (Grahn & Stigsdotter 2010). Av Berggren-Bärring och Grahns (1995) tidigare definierade parkkaraktärer har Nordh (2012) gjort en

vidareutveckling samt konkretisering vilka också använts till hjälp vid identifikation av karaktärerna i Tre högars park. Nordhs resultat slutade dock i sju karaktärer till skillnad från Grahn och Stigsdotter samt Nordh, och författarens subjektiva uppfattning av platserna, har legat till grund för beskrivningen av parkens karaktärer i detta arbete. Bedömningen utfördes under studiebesöken samt delvis i efterhand med hjälp av inventeringsanteckningar och foton från studiebesöken. Exempel på andra studier där man använt sig av de åtta parkkaraktärerna som analysmetod och underlag till ny gestaltning är examensarbeten av Tomasdotter (2013), Brännström (2010) och Harder (2011).

Parken delades in i områden på en plankarta till vilka de inventerade arterna och skiktningarna kopplades under besöken. Med skiktningar menas i detta arbete olika höjder av vegetation inom ett bestånd där exempelvis fältskikt är det lägsta och trädskikt tillhör de högsta. Definitionen och namnen på de olika skiktningarna utgår från Gustavssons (1991) beskrivningar av olika beståndstyper. Inventeringen av växtmaterialet visas på en planritning där karaktärsgivande arter i de olika bestånden framgår i figur 6. Skiktningarna i de olika bestånden redovisas på ett liknande sätt i figur 5.

En subjektiv bedömning, delvis grundad i litteratur och dokument, gjordes för att identifiera brister, kvaliteter och upplevelsen av otrygghet i parken. Brister har noterats från tidigare dialoger med brukare inom området (Lunds kommun 2012) men även vid intervjuer med representanter från kommunen samt vid studiebesöken. En av den mest centrala litteraturen angående otrygghet har varit rapporten om trygghet i bostadsnära grönmiljöer av Jansson et al (2012) som är en kunskapssamling inom området.

Även en översiktlig bild av hur och var brukandet sker i parken under november och december månad har införskaffats genom indirekta observationsstudier (Halvorsen 1992, ss. 83-84).

De olika analyserna och beskrivningarna har sedan legat till grund för att hitta potentiella utvecklingsinsatser. Utvecklingsförslagen arbetades fram genom diskussion och med inspiration från andra platser och anläggningar. Allt med intentionen att möta behoven samt utveckla parken.

Utvecklingsförslag och idéer för parken har skickats, tillsammans med en enkel svarsmall, via mail till en referensgrupp bestående av representanter från Lunds kommun, skötselbolaget, Vikingaskolan som är granne med parken samt ett par privata brukare. Till arbetet har svar från tre brukare använts men fler brukare var tillfrågade för att ge synpunkter på förslagen. Dessa var främst anställda vid Vikingaskolan men även andra brukare som identifierats genom kontakter. Några inkom aldrig med svar och någon brukares svar har inte använts då de varit allt för kortfattat och inte ansetts bidragande till arbetets fortsatta arbete. I rapporten benämns brukarna med nummer där brukare 1 är en kvinnlig forskare vid SLU Alnarp, boende i en närbelägen stadsdel, brukare 2 en kvinnlig laboratorieingenjör vid Tandvårdshögskolan Malmö som bor i närområdet till parken och brukare 3 en kvinnlig lärare vid Vikingaskolan Lund som har sin arbetsplats i direkt anslutning till parken. Det är endast kvinnliga referenspersoner bland brukarna då de manliga som blivit tillfrågade inte ställt upp.

Skötselbolaget som har hand om parken var tillfrågad att kommentera förslagen men på grund av byte av ansvarig för parken kunde inga kommentarer erhållas av dem. Kommunrepresentanterna bestod av en kvinnlig och en manlig representant i form av kommunens chef för Park- och

naturkontoret samt kommunens parkintendent. Deras synpunkter erhöles genom ett möte där vi gemensamt gick igenom och diskuterade förslagen.

De olika kategorierna av referenspersoner är tillfrågade för att de dels har kännedom om parken men också för att de kommer i kontakt med parken genom olika roller: brukare, skötselbolag och förvaltare. Förslagen som skickades ut redovisas i arbetet följt av diskuterande text kring idéns ursprung och avsikt, referenternas kommentarer samt i vissa fall ett reviderat förslag.

För att komma fram till förslaget som skickades ut har inspiration från andra platser och parker tagits, vilka har funnits intressanta som förebilder. Tre av de platserna är Tor Nitzelius park, Alnarps Västerskog och Magnoliaskogen som alla ligger i Alnarp. Även andra platser, och kunskap som erhållits inom Landskapsingenjörsprogrammet och relevant litteratur ligger till grund för förslagen.

Avgränsningar och begränsningar

Då parken är stor är utvecklingsförslagen varierande i sin detaljrikedom. För de platser som vid besök har upplevts vara i större behov av upprustning, eller haft större potential för en viss åtgärd, har mer omfattande utvecklingsförslag tagits fram. De platser som upplevs vara mer attraktiva i dagsläget har bara berörs översiktligt eller med mer övergripande åtgärder. Förändringsförslagen har styrts av en ambition att befintliga värden inte ska gå förlorade i någon större utsträckning och att de ska vara realiserbara. Ekonomin som utgångspunkt och styrmedel berörs endast översiktligt men skötselaspekten diskuteras i samband med vissa idéer och förslag.

Beskrivning och analys av parken

Parken nu och då

Namnet Tre högars park kommer av att det fram till någon gång under 1800-talet fanns tre gravhögar på platsen för dagens park (Blomberg 2005). Sedan dess ska högarna ha förstörts av odling och det som finns kvar idag är bara rester av en av de tre högarna. Den resterande lämningen finns i en äldre del av parken som en gång var trädgården till Linerogården. På gården fanns ett sommarhus vilket var uppfört av prästen Hans Magnus Melin år 1869 (Sonesson 2000). Melins fru hette Carolina Bååth och efter henne gavs huset namnet Linero. Huset revs 1980 efter att ha fungerat som fritidsgård en period. Blomberg (2005) skriver om platsens äldre historia och funktion som marknadsplats. Den medeltida marknaden, Tre högars marknad, kan ha funnits redan före kristendomens intåg i Sverige och ska ha varit belägen bredvid gravhögarna.

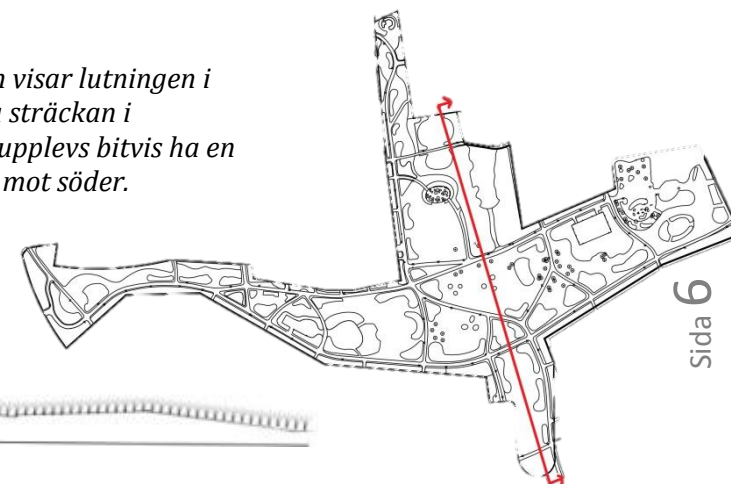
Under åren 1969 till 1973 expanderade Lund österut och stadsdelen Linero bildades (Sonesson 2000). I samband med expansionen anlades Tre högars park som sträcker sig in i bostadsområdena. Parken har nästan 30 meters höjdskillnad (Blomberg 2005) och i figur 3 visas en sektion över parkens sluttning mot söder. I en inventering av Lunds grönområden klassar Grahn (1986) parken som en "Centralpark med stor historisk betydelse" men föreslog också att parken, och särskilt gravhögarna, behövde rustas upp. Enligt honom har parken ett stort historiskt värde för Lund men att få känner till vad namnet Tre högar kommer av. Han föreslår att parken borde ges en mer spännande gestaltning men också att denna forna mötesplats borde marknadsföras som Lunds vagga.

Tidigare insatser i parken

Under åren 1998 till 2002 avsatte den svenska riksdagen 6,2 miljarder kronor till ett program som kallades LIP (Naturvårdsverket 2013). LIP står för Lokala investeringsprogram och är Sveriges största enskilda satsning på miljön. Även Lund fick del av denna satsning och fick medel under 1998 och 2001 (Lunds kommun 2010 s. 8). Inom detta projekt avsattes ungefär en miljon kronor till Tre högars park där gallring, anläggning av äng och plantering av vårlökär genomfördes (Sonesson 2010; Blomberg 2005). Av planer och växtförteckningar går att utläsa att upprustningen ledde till att nya busk- och trädarter planterades in i de befintliga bestånden och att nya bryn anlades så att planteringarnas yta på vissa ställen ökade (Ritzell 2000). Inför upprustningar av Tre högars park i början av 2000-talet hölls ett par öppna möten där invånarna i Linero fick tycka till om parken. Av måldokumentet (Sonesson 2000) för upprustningen i Tre högars park framgår hur hänsyn har tagits till de öppna mötena och tidigare undersökningar som genomförts i området. En av de undersökningarna var från 1990 och visade att Linerobon ville ha en mer varierad park och bättre platser för barn att leka på. De deltagande i samma undersökning fann dessa kvaliteter främst i naturparken följt av kulturparken, som var två av fyra alternativ de kunde välja mellan (Sonesson 2000).

Figur 3. En sektion som visar lutningen i parken på den angivna sträckan i planritningen. Parken upplevs bitvis ha en ganska kraftig lutning mot söder.

De åtta parkkaraktärerna

Här följer en sammanfattning av de olika karaktärerna från Grahn och Stigdotters studier 2010. De används vid författarens bedömning av parkens upplevelser.

Natur. Denna karaktär ger en påtaglig naturkänsla och platsen kan upplevas ha en inre kraft och styrka. Det är en avslappnande och trygg miljö, gärna med inslag av kulliga partier, som får finnas på naturens egna villkor.

Kultur. Den mänskliga påverkan är påtaglig och här kan utsmyckningar som exempelvis fontäner och statyer finnas. Platsen kan ha en stadsparkskänsla och innehålla många exotiska och dekorativa växter.

Utsikt. Här finns det större öppna ytor ofta med kortklippt gräs som ger en bra sikt över omgivningarna. Vanligt inslag är också fotbollsplaner eller andra ytor som bjuder in till fysisk aktivitet.

Social. En plats där människor kan mötas för olika slags sociala aktiviteter. Platsen passar till evenemang så som konserter eller utställningar. Vägarna är bra upplysta och service som toaletter, kiosk och kanske restaurang kan också finnas.

Rymd. Grönområdet känns fritt och rymligt. Det behöver vara bra kvalitet på anslutningar så att det finns platser där inte vägar och gångar korsar området. Här finns ofta mycket träd och ställen där större sällskap kan slå sig till ro. Tidigare har Grahn (1991) också kallat karaktären för skog.

Artrik. Här kan både flera djur- och insektsarter likväl som många olika inhemska, till skillnad från kulturkaraktärens exotiska, växter finnas.

Tillflykt. En plats som känns skyddande och ofta innehåller mycket buskar. Det finns ofta lekutrustning för lek eller

möjlighet att titta på aktiva människor. Ibland kan också djur, som man kan mata och/eller kela med, finnas.

Rofylld. Platsen förmedlar stillhet och lugn och upplevs som städad och trygg. Man möter inte så många människor i området och lugnet störs inte av mopeder eller cyklar.

Platsanalys - parkkaraktärer

I parken kan man hitta flera av de ovan beskrivna parkkaraktärerna. Rymd, utsikt, artrikt, natur är de vanligast förekommande karaktärerna. Dock varierar de i sin tydlighet. I analysen hänvisas främst till de åtta parkkaraktärerna definierade av Stigdotter och Grahn (2010) men hänvisningar görs också till tidigare studier av karaktärerna.

Rymd, eller skog som Grahn (1991) också kallat karaktären, kan upplevas i vissa delar av parken med större trädridåer som skymmer en del av de många vägarna i parken. På sina ställen känns ridåerna djupa och ger viss skogskänsla. I den mer mogna delen, gamla Lineroträdgården (figur 3), kan man också känna sig mer innesluten av vegetationen samtidigt som det finns plats för ett sällskap att ha picknick här. För att göra karaktären mer påtaglig i parken skulle mer sammanhängande trädplanteringar kunna tillföras. Då skulle ett inre rum skapas där vägarna inte korsar området och ge en rymligare känsla.

På flera ställen finns kortklippt gräs med viss inramning av trädridåer vilket ger en **utsiktskaraktär**. Parken ligger i en slänt och ger en vid sikt på vissa platser. Även de stora områdena med långgräs, som klipps sällan, kan ge viss utsiktskaraktär. Det sluttande långgräsområdet bjuder in till spring och lek med drakar och pulkaåkning (Sonesson 2000). Eleverna i skolan intill parken spelar ofta brännboll och andra lekar på de kortklippta

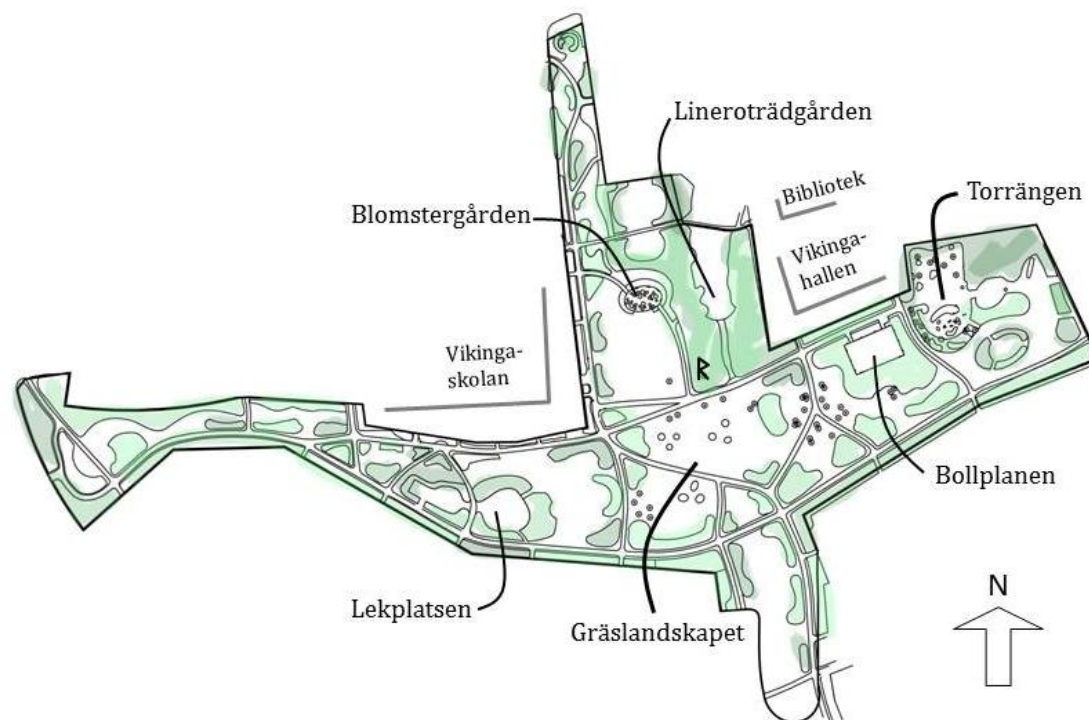
ytorna³ alltså inbjuder platserna till fysisk aktivitet. Detta är den tydligaste karaktären och den finns på flera ställen i parken.

Artrik karaktär kan upplevas i vissa senare anlagda planteringar (Sonesson 2000) och i de mest östliga delarna av parken. Dels är det en större variation på arterna dels lockar de till sig fåglar och insekter eftersom flera av arterna får mycket blomning och bär. Under besöken har ekorrar, råkor och olika småfåglar setts. Den absolut mest dominerande arten är dock avenbok vilket ger ett mer artfattigt intryck av parken som helhet (se avsnitt om Vegetation – skiktningar och karaktärsarter). Genom att skapa en mer varierad artsammansättning i parken skulle karaktären bli tydligare och kunna upplevas på fler ställen.

Trots att hela parken kan kallas naturlig så är inte just karaktären **natur** särskilt framträdande. På vissa platser kan man uppleva en känsla av att naturen själv får bestämma men mestadels färdas man genom parken på asfaltsvägar som tydligt visar människans påverkan. Grahn (1991) benämner tidigare denna karaktär det vilda vilket inte ska kännas så tillrättalagt och stigar ska helst ge känslan att de uppkommit av sig själva. Då det gärna får finnas kulliga partier på en plats med en naturkaraktär, har den sluttande parken potential att utveckla denna karaktär. Genom att inbjuda till vistelse vid sidan av vägarna blir möjligheten större för upptäckter av inre och vildvuxna rum vilket kan ge parken ner mer framträdande naturkänsla.

De tydligaste tecknen för **kultur** i parken är blomstercirklarna (blomstergården i figur 4). Dessa är belägna på en fin kortklippt gräsyta och ger en påtaglig känsla

av mänsklig påverkan på platsen. I rundlarna finns perenner planterade med inslag av exotiska växter vilket bidrar till kulturkaraktären. För övrigt är känslan av kultur i parken väldigt låg. De prydnadsbuskar som finns strax norr om blomstergården, och i den gamla Lineroträdgården, kan ge viss kulturprägel men då de är friväxande och relativt få blir inte egenskapen särskilt påtaglig. I Lineroträdgårdens södra del finns också återstoden av den resterande gravhögen som visar på områdets historia. Denna är dock helt skymd och syns inte alls ifall man inte är villig att gå in i ett tätt snöbärssnår. Genom att tillföra fler exotiska växter samt inslag av till exempel statyer

Figur 4. En översiktsskarta där platser som nämns i analysen och beskrivningen är utmarkerade. Placeringen av olika platser visas som hjälp för att förstå sambandet mellan olika platser och för att bilda en uppfattning av parken och dess omgivning.

³ Levinsson Caroline, Lärarvikarie Vikingaskolan, muntligt 2014-11-20

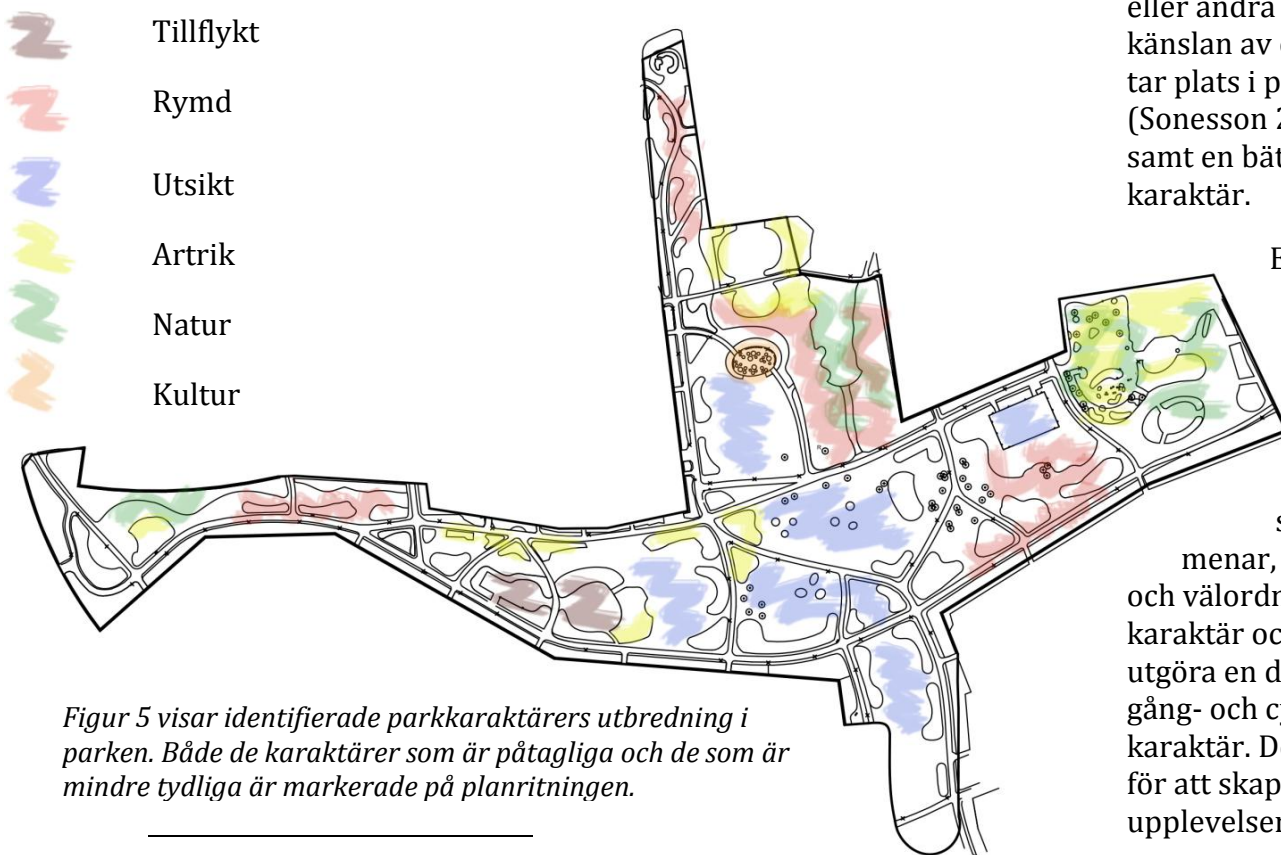
eller vattenspel, skulle parken upplevas ha en större kulturprägel. Att strukturera och skapa former på vägar och vegetation som upplevs ha en tydlig mänsklig anknytning skulle dock ha en stor inverkan på hur parken upplevs idag. Genom att rusta upp gravhögen skulle också den kulturhistoriska prägel i parken stärkas.

Karaktären **tillflykt** finns vid lekplatsen i den västra delen av parken (figur 4). Den rustades upp för ungefär fem år sedan⁴ och är inramad av vegetation med ganska mycket buskar. Vid sidan om lekutrustningen finns bänkar att slå sig ner på och se på när

barnen leker. Det finns flera andra möjligheter att se på aktiva människor men då är det mer vid de öppna gräsyrtorna och på stigarna som går genom hela parken, vilket inte ger så mycket tillflyktskänsla. För att framhäva karaktären i parken skulle fler skyddade platser för lek och aktivitet anläggas.

Parken är inte så väl upplyst och erbjuder inte service så som toaletter och kiosker som kännetecknar karaktären **social**. Dock finns butik, kiosk, gym och bibliotek i närområdet. Att stationära caféer eller kiosker skulle öppna i parken känns inte så genomförbart. Däremot skulle tillfälliga marknader, konserter eller andra evenemang kunna ta plats i parken vilket skulle öka känslan av en social karaktär. Det enda kända evenemang som tar plats i parken idag är valborgsfirandet i Lineroträdgården (Sonesson 2000). Fler inbjudande mötesplatser för samvaro, samt en bättre belysning skulle också öka känslan av social karaktär.

En **rofylld** karaktär är svår att hitta i parken som ofta fylls med cyklar, motionärer och lekande barn. Inne i den gamla Lineroträdgården (figur 4) med sina höga träd och omslutande undervegetation kan man känna viss ro. I vissa delar av det området är man ganska avskärmd från cykelvägar och annat stadsbrus, dock är detta inte någon städad och välordnad del av parken. Nordh (2006) menar, i sin vidareutveckling av karaktärerna, att just städad och välordnat inte stämmer helt överens med en rofylld karaktär och tycker även att det mer är en känsla som borde utgöra en del av andra karaktärer. Parkens utbredda nät av gång- och cykelvägar utgör en viss svårighet att utveckla denna karaktär. Dock skulle trygghetshöjande insatser samt insatser för att skapa en mer städad känsla i parken kunna öka upplevelsen av denna karaktär i parken som helhet.

Figur 5 visar identifierade parkkaraktärers utbredning i parken. Både de karaktärer som är påtagliga och de som är mindre tydliga är markerade på planritningen.

⁴ Brobeck Lars, Parkintendent Lunds kommun, muntligt 2014-11-21

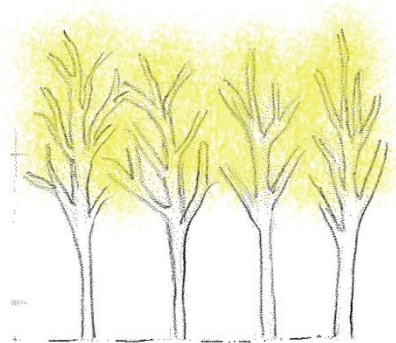

Vegetation – skiktningar och karaktärsarter

Parkens olika ridåer och dungar är av lite olika slag vad gäller skiktning och slutenhet men det är en stor övervikt av ganska slutna, tvåskiktade bestånd. Det absolut mest dominerande trädslaget är avenbok (*Carpinus betulus*) som utgör stommen i flera ridåer och dungar i parken. Arten dominerar trädskiktet men är också vanlig i buskskiktet i form av yngre plantor.

Eftersom avenboken på flera ställen präglar parken har den till stora delar ett ganska ensartat uttryck. Trots detta så finns det vid närmare anblick många andra arter. Förutom avenbok så förekommer ofta skogslönn (*Acer platanoides*) och tysklönn (*Acer pseudoplatanus*) följt av hästkastanj (*Aesculus hippocastanum*), ask (*Fraxinus excelsior*), bok (*Fagus sylvatica*) och fågelbär (*Prunus avium*) som finns inom vissa områden i parken. I en del av parken, norr om blomstergården och gamla Lineroträdgården, finns det prydnadsbuskar som forsythia (*Forsythia spectabilis*) och paradisbuske (*Kolkwitzia amabilis*) medan skogsolvon (*Viburnum opulus*) och benved (*Euonymus europaeus*) finns på andra håll, främst i de senare anlagda planteringarna i den västra utlöparen i parken. I beståndens buskskikt är måbär (*Ribes alpinum*) och schersmin (*Philadelphus coronarius*) de genomgående mest vanliga arterna.

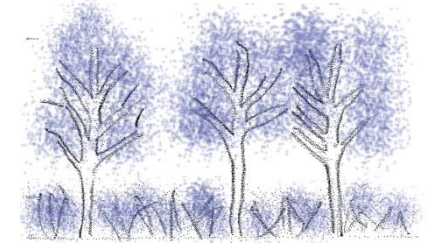
I figur 6 visas hur de olika beståndens skiktningar ser ut och i figur 7 karaktärsarterna i de olika bestånden.

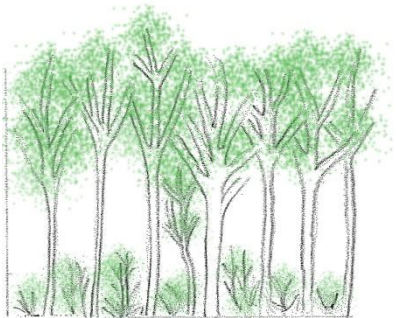
Enskiktat bestånd med pelarsalskänsla.

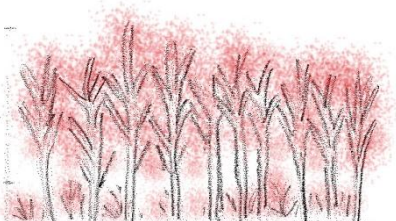
Svagt flerskiktat bestånd med undervegetation mestadels av trädarter i slystadiet.

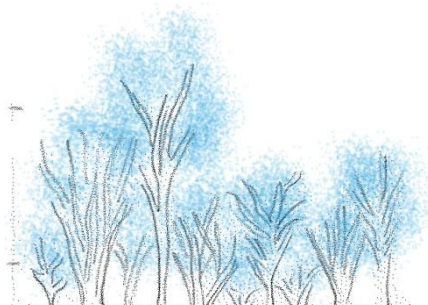
Tvåskiktat bestånd med ett tätt buskskikt och ett glest trädsnitt.

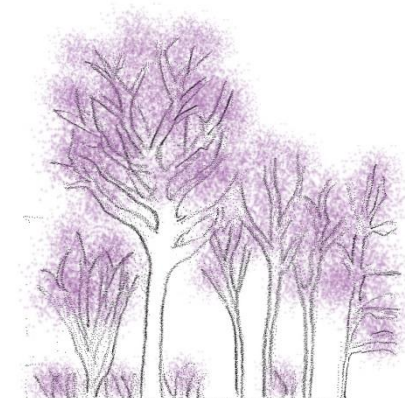
Svagt flerskiktat bestånd med högt och tätt trädsnitt med både träd- och buskarter i undervegetationen.

Tvåskiktat yngre bestånd med tätt trädsnitt med både träd- och buskarter i undervegetationen.

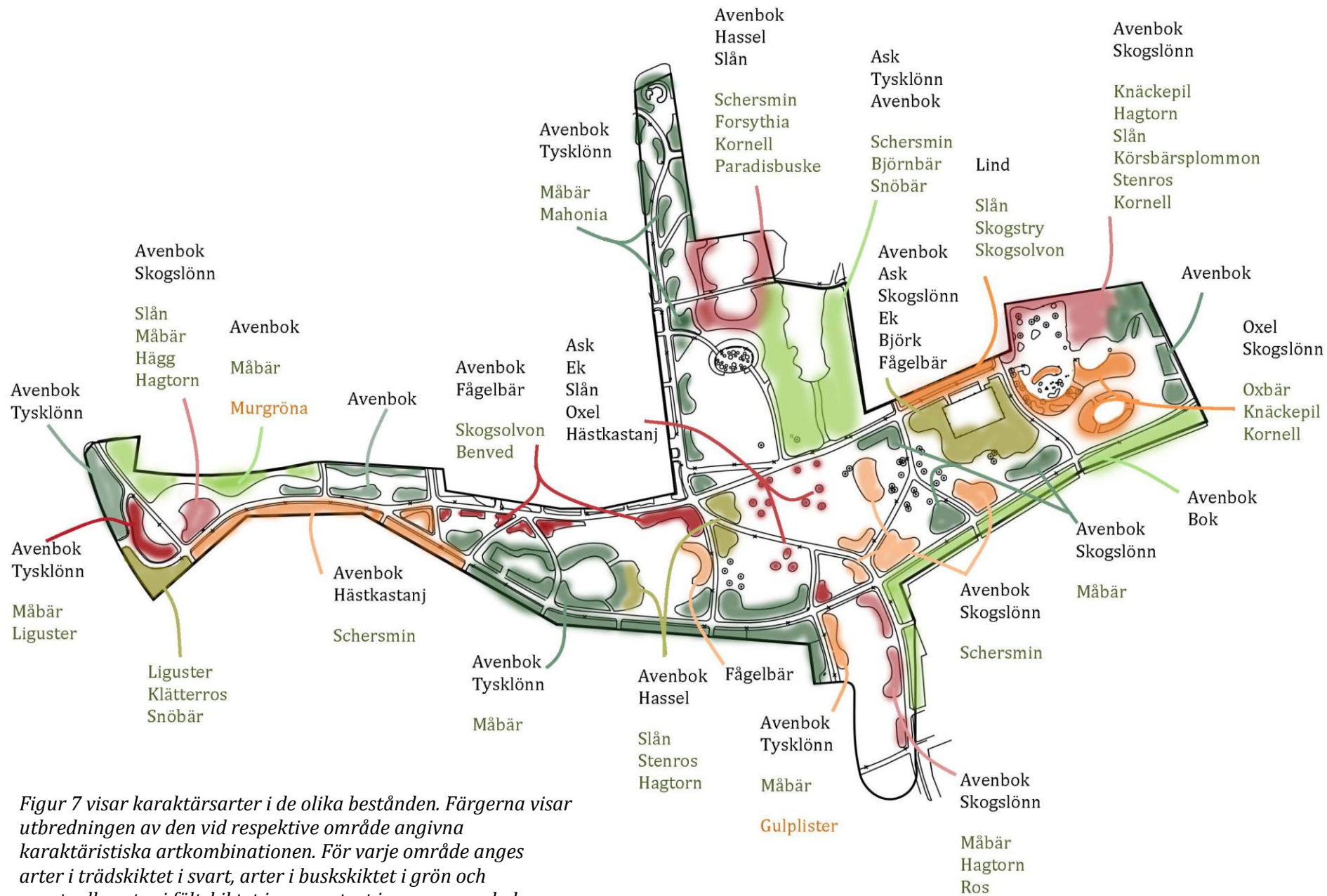
Flerskiktat tätt bestånd med många flerstammade träd.

Flerskiktat bestånd med gamla och höga träd i det översta skiktet.

Figur 6 visar de olika beståndstyperna och deras skiktning. Färgen i beståndsskisserna återfinns i planritningen och anger respektive bestånds placering.

Figur 7 visar karaktärsarter i de olika bestånden. Färgerna visar utbredningen av den vid respektive område angivna karaktäristiska artkombinationen. För varje område anges arter i trädskiktet i svart, arter i buskskiktet i grön och eventuella arter i fältskiktet i orange text inom samma kolumn.

Kvaliteter och brister i parken kopplade till begreppen attraktivitet och trygghet

I detta avsnitt är kvaliteter och brister bedömda av författaren vid studiebesöken samt grundade i relevant litteratur och brukares kommentarer. I figur 11 markeras platsspecifika brister.

Teoribakgrund till begreppet attraktivitet

Ordet attraktiv definieras av Nationalencyklopedin (2015a) "som kan locka många" och görs synonym med tilldragande som i sin tur definieras med att det är något som genom sina egenskaper väcker en positiv uppmärksamhet (Nationalencyklopedin 2015c). På så vis är det en viktig aspekt att en park är attraktiv för att vara välbesökt och omtyckt. Enligt Jacobs (2005) är det vanligt att parker ses som en välsignelse för stadsborna men hon anser att det snarare är människornas närvaro som välsignar parkerna. Hur välbesökt parken är styr hur populär eller omtyckt den blir och de populäraste parkerna kan ofta uppvisa en eller några särskilt utmärkande egenskaper (Jacobs 2005). En liknande slutsats drar Grahn (1991) av en undersökning kring organisationers, i bl. a. Uppsala och Lund, utflyktsvanor. Slutsatsen var att det är parker med en eller flera tydliga karaktärer som är de mest attraktiva och välbesökta. Den genomsnittliga organisationen i Uppsala gjorde fyra gånger fler utflykter än den i Lund. Detta tror han hänger samman med att Uppsala procentuellt sett har dubbelt så många parker med ren skogskaraktär och tre gånger fler parker med idrotts-(utsikts), rofylld, vildmarks-(natur) och artrik karaktär. Dessa karaktärer används särskilt till aktiviteter som motion, till att undersöka naturen eller för vila och eftertanke.

Hur en parks omgivning ser ut och vad den har för funktioner, är väldigt viktigt för parkens popularitet och stämning. Detta

skriver Jacobs (2005) om när hon beskriver parkernas funktioner i den amerikanska storstaden. Förändringar i omgivningen påverkar vilka som använder parken och även under vilka tider på dygnet som den används. Hon skriver att stadsparkerna är "... en skapelse av sin omgivning och av hur omgivningarna genererar en mångfald av verksamheter som ger varandra ömsesidigt stöd, eller hur de misslyckas med att ge detta stöd" (s. 123). Jacobs menar också att den park som har en funktionellt enformig omgivning automatiskt blir som ett vakuum under stora delar av dygnet då få använder eller passerar genom den. Detta startar en ond cirkel då parken blir tråkigare och mindre attraktiv för det begränsade antalet potentiella användare. Folkliv och variation blir istället ledord för att locka storstädernas människor till parkerna enligt Jacobs (2005).

Brister kopplade till attraktivitetsaspekten

På platsen finns idag väldigt mycket planteringar som kan uppfattas som buskiga, mörka och ibland inskränkande på framkomligheten. Denna uppfattning delas med vissa invånare i stadsdelen som för ett par år sedan fick komma in med synpunkter inför en medborgarstämma (Lunds kommun 2012). Önskemål om att släppa fram ljuset samt att röja för sikt och framkomlighet kommer fram bland de synpunkterna. Jacobs (2005) beskriver sol som ett generellt kännetecken för en stadsdelspark som används flitigt. Det finns stora möjligheter att njuta av solen i de centrala delarna av parken. Där består parken till stor del av ett gräslandskap med både kort- och långgräsytor. I de mer täta ridåerna och planteringarna, som det också finns mycket av i parken, har dock ljuset svårare att komma igenom. Där dominerar avenbok som är en skuggart (Gustavsson et al 1985, s. 3).

Området i parkens centrala del ger ett tråkigt och menlöst intryck under den avlödade perioden. Samtidigt som de stora

gräsytor i parken ger tillgång till sol och perspektiv så uppfattas långgräsytan som en svaghet då den är händelselös och upplevs ovårdad. På ytan finns några risiga smågrupper av träd- och buskarter som är något för blicken att vila på men de känns omotiverade och ger inte så mycket karaktär åt platsen (figur 11). Som parkintendent vid Lunds kommun uttrycker det så är det en gräsöken som inte tillför något till parken i dagsläget⁵.

I den östra delen finns en ängsyta på en plats som tidigare fått vara både bygglek och haft en damm (Blomberg 2005; Sonesson 2010). Här har en torräng anlagts och fruktträd har planterats⁶. Dessvärre upplevs området ganska övergivet under den avlödade perioden (figur 11). Ängsytan blir tråkig under vintern, någon hög av halkgrus ligger och skräpar och vissa av fruktträden har blivit skadade. Placeringen av växter och markmoduleringen känns delvis som en rest av ombyggnaderna av platsen och lite omotiverad.

I nära anslutning till torrängen finns den gamla bollplanen (figur 11). Den har sett sina bästa år och omges av björkar som vuxit in igenom staketet som ramar in planen. Ytan är också bevuxen av gräs och mossa. Under besöken observerades ingen användning av denna yta.

Även blomstergårdens rundlar har behov av en rejäl skötselinsats då vissa av dem känns förvuxna och ger ett risigt intryck (figur 11). Årstiden kan såklart vara en bidragande faktor till detta då växterna är mindre gröna och frodiga under vinterhalvåret. Blomstergården kan också tyckas vara konstigt placerad som en strikt ordnad plantering mitt i en annars naturlig park.

⁵ Brobeck Lars, Parkintendent Lunds kommun, muntligt 2014-11-21

⁶ Brobeck Lars, Parkintendent Lunds kommun, muntligt 2014-11-21

Parkens läge och sluttning skapar en bra möjlighet för att se långt ut över slättlandskapet. Men då träden har vuxit upp har också utsikten över de skånska vidderna försämrats mycket. På vissa ställen kan man fortfarande uppleva en vacker vy och skymta till exempel en vit stenkyrka långt borta. Grahn (1989) och Blomberg (2005) menar båda att utsikten är fantastisk i parken.

Tvårs över den västra cykelvägen i den södra utlöparen av parken finns ett högt stängsel med en skylt som informerar om att vägen är avstängd (figur 8). Denna väg leder ner till en nygjord parkeringsyta precis söder om parken och cykelvägen får ett abrupt slut utan någon bra avslutning (figur 11). Troligen finns det en plan för vad som ska göras med vägens slut, och stängslet ska säkert plockas bort, men det är i nuläget ett tråkigt inslag i parken.

Figur 8. Stängsel över den före detta cykelleden med skylt som meddelar att vägen är avstängd och önskar trevlig sommar.

Kvaliteter kopplade till attraktivitetsaspekten

På samma sätt som avenboken på flera ställen ger mycket skugga så skapar den ett mäktigt valv över vissa cykelvägar. Eftersom parken börjar få några år på nacken känns träden ordentligt uppvuxna på många ställen vilket ger en mognad och robusthet åt parken.

I de risiga snåren och bland de många buskarna med bär på, som finns vid torrängen (figur 4) i öster, trivs fåglarna. Här sågs under besöken i parken domherrar, koltrastar och andra småfåglar som fick mat och skydd i buskarna vilket ger liv åt platsen. Djurlivet märks också på fler ställen i parken där både stora och små fåglar ses och ekorrar som klättrar i träden. Det är också tydligt att även barnen trivs i de skyddade miljöerna då det i Lineroträdgården och på ett par andra ställen i parken går att se hur de använt sig av löst material att leka och bygga med (figur 9). Lineroträdgården har också en positiv koppling till det årliga valborgsfirandet som hålls här (Blomberg 2005).

Figur 9. Inne i Lineroträdgården skymtas en egenbyggd lekplats av bland annat stora grenar.

Figur 10. Blomstergårdens uppmurade cirkclar med perenner av olika slag under sommaren.

Precis intill den vildvuxna Lineroträdgården finns den mer ordnade blomstergården (figur 4). Den har flera cirkclar uppmurade av storgatsten som innehåller olika perenna örter (figur 10). Denna anläggning är, som tidigare nämnts, ett kulturellt inslag från 70-talet i parken. Den har många sittplatser och tillför ett större och mer varierat utbud av blommande växter.

Teoribakgrund till begreppet trygghet

En trygg miljö kan beskrivas som "fri från oroande eller hotande inslag..." (Nationalencyklopedin 2015 d). Begreppet kan liknas vid en säker miljö som skulle definieras som något "som inte medför eller innebär fara" (Nationalencyklopedin 2015b). Enligt Jansson et al (2012 s.7) är skillnaden mellan begreppen att trygghet handlar om den upplevda känslan och inte om den faktiska risken vilket säkerhet gör.

Dagens bostadsnära utemiljöer har anlagts utifrån många aspekter. För att ge vindskydd, inramning, bullerdämpning m.m. men sällan med trygghet som högsta prioritet. Om detta skriver Gunnarsson et al (2012) i rapporten *Vegetationsstyrning för ökad trygghet* som redovisar en studie som ägt rum i Linero. Studien visar på vissa faktorer hos naturlika planteringar som har betydelse för upplevelsen av trygghet. Faktorerna kretsar mycket kring sikten. Några exempel är att kunna planera sin rutt och inte bli överraskad, samspelet mellan vegetation och belysning samt att inte ha vegetation för nära inpå. Gunnarsson et al (2012) sammanfattar genom att påstå att ökad översikt, genomsikt och en mer välskött karaktär kan bidra till ökad trygghet. Liknande slutsats dras även av Jansson et al (2012) som understryker att ett ombonat intryck och en bra belysning påverkar upplevelsen av trygghet positivt (Jansson et al s. 20).

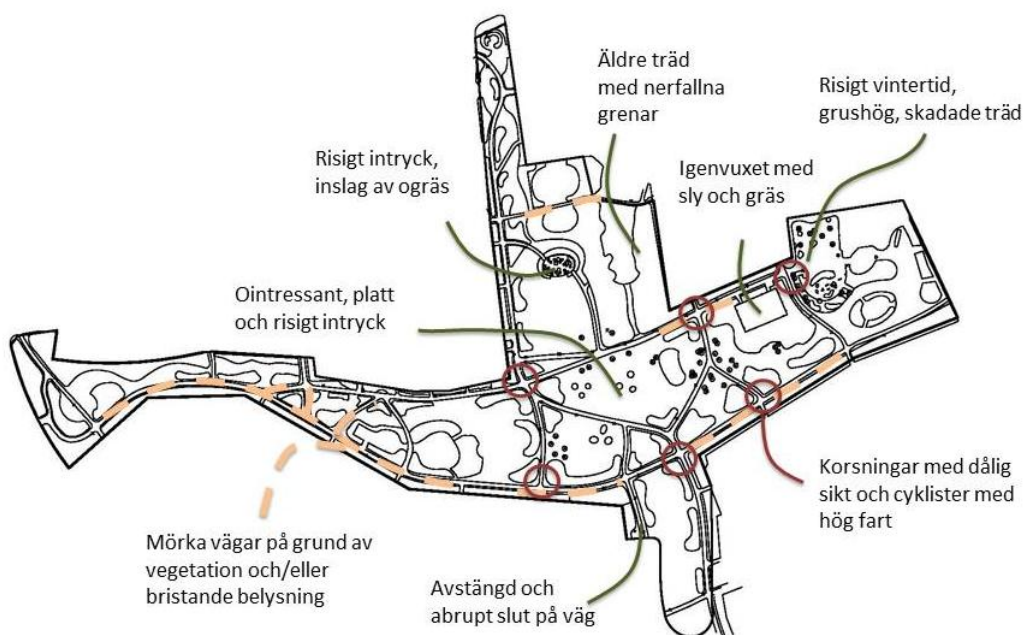

Figur 12. Här ses en av parkbänkarna med en stolpe bredvid där det en gång suttit en soptunna. En fårad avenboksstam ses också i fotot.

Brister kopplade till trygghetsaspekten

Bland synpunkterna från medborgarstämman kommer det fram att parken inte upplevs som trygg om kvällarna (Lunds kommun 2012). Parken har fått lite av ett dåligt rykte vilket kan leda till en otrygg känsla som dessutom är svår att ändra på⁷. Sådana rykten kan ha uppkommit delvis på grund av olika övergrepp som inträffat i stadsdelen (Zupanovic 2012). Också en av referenterna till detta arbete, som bor i närområdet till parken, skriver att flera personer undviker parken på grund av bristfällig belysning och att särskilt den västra delen av parken upplevs otrygg.

Belysningens ljuskäglor går inte alltid ihop på platser där vegetationen gör det mörkt även under den ljusa delen av året. Själva armaturen är också på flera ställen nerklottrad vilket ger ett tråkigt och ovårdat intryck. På samma sätt är annan utrustning som bänkar och soptunnor på flera ställen trasiga, nedklottrade eller slitna (figur 12).

Figur 11 visar platsspecifika brister och upplevd otrygghet.

⁷ Marttila, Salla Forskare och anställd vid SLU Alnarp, muntligt 2014-12-17.

Vissa platser kan upplevas ha en något eftersatt skötsel vilket kan ge en otrygg känsla i parken. En av dessa är den gamla Lineroträdgården. Snöbären har fått ta över på många ställen och de äldre träden har tappat en del större grenar vilket känns riskfyllt. Likaså innebär den igenvuxna sikten i vissa vägkorsningar risk för kollision då cyklister och skateboardåkare kan komma i hög fart i den sluttande parken. Brukare från medborgarstämman skriver att växtlighet sträcker sig ut i gång- och cykelbana vilket lett till väjningar (Lunds kommun 2012).

Kvaliteter kopplade till trygghetsaspekter

Få kvaliteter kopplade till trygghetsaspekten har lokaliserats i parken. Men något positivt är de många vägar i de mer öppna delarna av parken där man har god sikt och kan planera sin rutt utan att bli överraskad.

I figur 11 visas platser som identifierats som mer otrygga för att växtligheten känns risig eller att den växer tätt in på gång- och cykelväg, platsspecifika brister samt platser där belysningen är extra viktig på grund av skuggande och tät vegetation.

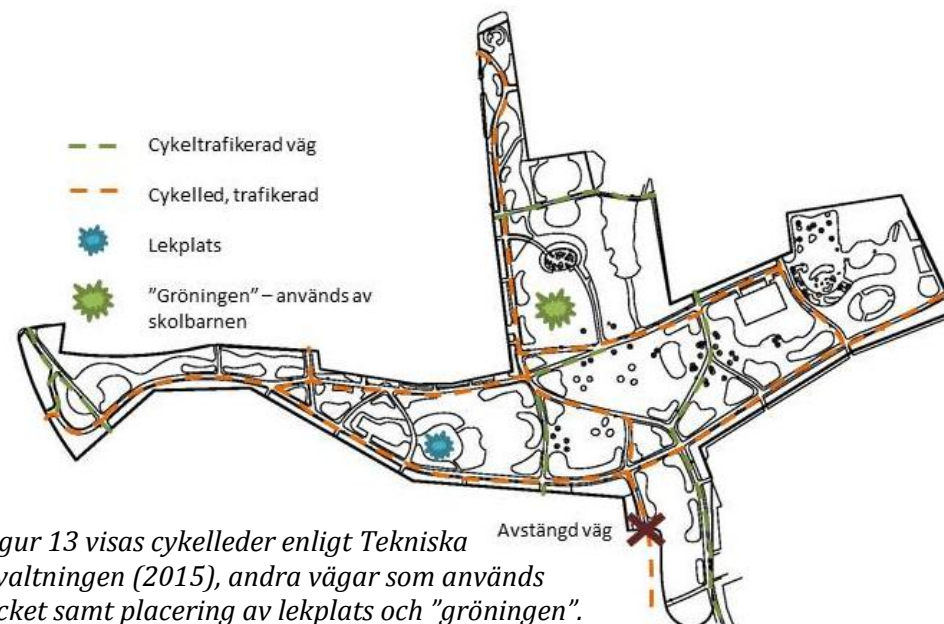
Analys av hur parken brukas

Här följer en redovisning av observationerna av brukandet i parken. Då de gjordes i november och december månad kan dock värdet av analysen vara något lägre då parker generellt kan anses lägre utnyttjade under höst-vintersäsongen. Tydligt var ändå att de asfalterade gång- och cykelvägarna som går genom parken används flitigt av cyklister vilka förmodligen är på väg till och från centrum, skola och jobb. Vilka vägar som är cykelleder enligt Tekniska förvaltningen (2015) visas i figur 13. I samma figur visas även andra cykelvägar som vid observationsstudierna användes mycket av cyklister.

Människor som är ute med hunden är också flitiga användare av parken. De rör sig i stort sett hela parken, både på vägar och gräsytor. På samma sätt promenerar och joggar motionärer i hela parken men de håller sig till vägarna. Motionärer utan hund är inte lika många som cyklister eller de med hund.

Mitt på dagen är det mest pensionärer och föräldrar med barnvagnar som promenerar i parken. Under eftermiddag-kväll är det fler människor som joggar eller pendlar med cykel. Helgtid upplevs parken allmänt lågt utnyttjad i november månad.

Endast ett fåtal lekande barn observerades i parken. Vikingaskolans elever leker inne på sin skolgård under sina raster men är flitiga användare av parkens gräsytor vilka ger utrymme till platskrävande lekar (Blomberg 2005). Barns kreativitet och påhittighet ses på ett par platser i parken där olika byggen skapats i trädbestånden (figur 9).

I Figur 13 visas cykelleder enligt Tekniska förvaltningen (2015), andra vägar som används mycket samt placering av lekplats och "gröningen".

Sammanfattning av analyserna

Bestånd och skiktningar

Kartläggningen av beståndens skiktningar och karaktärsarter visar att många bestånd har liknande uppbyggnad och artsammansättning. Detta kan ses både som en fördel och en nackdel. Det ger ett genomgående tema där avenboken och lönnarna binder samman parkens olika delar. Dock blir besöket inte så stimulerande då upplevelsen är likartad i stora delar utav parken. Enligt Gustavsson (1985 s.41) har de större naturlika parkerna stora möjligheter att utvecklas med stor variation mellan bestånden. Detta tyder på att Tre högars park har stor potential att bli mer varierad och intressant.

Parkkaraktärerna

Enligt Stigsdotter och Grahn (2010) studier är den mest populära karaktären rofylld följt av rymd och natur. Dessa tre karaktärer samt aratrik, återfinns ofta i stora parker i våra städer (Berggren-Bärring & Grahn 1995). Då Tre högars park har en stor utbredning och innehåller rumsavdelande bestånd finns det stor potential att utveckla fler karaktärer i vissa delar av parken utan att i någon större utsträckning minska de befintliga i andra delar. Grahn (1986, s.105) ansåg redan på 80-talet att Tre högars park hade en särskild betydelse, och borde ha en särställning, på grund av sin historia.

Attraktivitet och trygghet

Dokumentation om, samt författarens studiebesök i parken, har visat att den kan upplevas som otrygg, vara eftersatt gällande skötseln och innehålla ointressanta delar. Parkens kvaliteter så som fin utsikt, uppvuxna och mogna träd, artrika delar upplevs vara mindre påtagliga. Detta tyder på att en förändring behöver göras i parken för att göra den mer attraktiv och trygg då ett välskött intryck upplevs inge trygghet (Gunnarsson et al 2012).

Bruket

Observationer av parkens användande visar att den under november och december månad främst används i transportsyfte samt hundrastningssyfte. Detta kan tolkas som att ett behov av fler attraktiva inslag för sinnesstimulans och aktivering finns i parken. Om de välanvända gång- och cykelvägarna kompletteras med andra inslag, och en mer upplevelserik park utvecklades, skulle den kunna tilltala fler. Då skulle den kunna nyttjas fler timmar under dygnet, fler dagar i veckan och en större del utav året.

Argument för utveckling av parken

Grahn (1991, ss. 45-47) upplever under intervjuer i och om parker som är anlagda på 60- och 70-talen, att informanterna inte kallar dem för parker. Att de tycks ge en känsla av något oidentifierbart och innehållslöst. Detta gör det svårt att känna något för parkerna. En allt för enförmig miljö kan leda till sämre utveckling av hjärnan. För att den ska utvecklas bra, och vara som mest harmonisk, ska hjärnan helst ligga på sin normala aktivitet för att ibland stimuleras och arbeta på en mer intensiv nivå (Grahn, 1991, s. 55). Stigsdotter och Grahn (2010, s. 266) anser att den viktigaste upptäckten, som studier om parkers karaktärer gett, är att besökare i vissa grönområden tydligt kan identifiera alla eller många av de åtta karaktärerna medan de i andra grönområden tycks både sakna ett flertal och bara svagt visa tecken på de få återstående karaktärerna.

När invånare önskar hur de vill att deras boende ska vara kommer närhet till grönska ofta i topp. Detta är något som Florgård (2009) pekar på och han anser också att beslutsfattare och starka parter inte lyssnat till önskemålen och istället ifrågasatt just stadens grönska. Vidare menar han att grönområdena är viktiga av fler skäl än endast för skönhetens skull så som socialt, ekonomiskt, biologiskt, funktionellt och för

folkhälsan. Att parkerna särskilt i framtiden kan komma att få en rekreativ, social såväl som klimatmässig roll är något som Hitchmough och Dunnet (2004, s. 2) understryker. De menar att förtätningen av städer leder till ett större behov av naturbiotoper och parker för stadens och dess invånares hälsa. Studier visar att natur-, kultur- och kreativa upplevelser är viktiga för vår rekreation och återhämtning samt att minskad tillgång till grönområden påverkar människors hälsa negativt (Socialdepartementet 2002, ss. 14-15). På många platser ses ändå en förtätning som ofta blir på bekostnad av hela eller delar av grönytor (Florgård 2009). En bebyggelseprocess är i praktiken irreversibel då ett bebyggt område sällan görs om till grönområde. Beslut om bebyggelse är av strategiskt slag och borde fattas med ett längre perspektiv, men tas ofta för att lösa ett aktuellt problem (Florgård 2009, s. 358).

Tre högars park skulle kunna räknas som distriktsgrönska enligt Bergs (2009) indelning när han delar in stadens olika grönområden i kategorier efter hur långt ifrån boendet och vilken skala området har. Enligt honom är just denna kategori, som finns på 100 till 300 meters avstånd från bebyggelse, den mest hotade typen av grönområde i relation till exploatering i våra städer. Han menar också att det inte räcker att bevara och skydda de gröna kilarna i städerna utan att de behöver hävdas och utvecklas.

I dagsläget ligger den studerade parken i utkanten av staden vilket för med sig både för- och nackdelar. Det kan i värsta fall leda till att en park blir obesökt. Jacobs (2005, ss. 132-133) menar, utifrån den amerikanska storstadens kontext, att en obesökt park i utkanten behöver satsa på specialiteter. Hon gör liknelsen med en affär med dåligt läge som bara kan överleva genom att satsa på de varor kunderna efterfrågar och inte på impulsköpsvaror. Den allmänna parken skulle på det viset behöva bli mer specialiserad. Hon menar också att en vacker

utsikt och ett hänförande landskap inte fungerar som en specialitet även om man skulle kunna tycka det. Dessa inslag kan enligt Jacobs endast ses som ett komplement.

Stadsdelen Linero håller på att byggas om och förtätas och nya hus och arbetsplatser syns på flera ställen i nära anslutning till parken. Förnyelsen av stadsdelen via de projekt som startades 2014 är således påtaglig och förväntas fortsätta under några år framåt (Tekniska förvaltningen 2015a). I den södra utlöparen av parken har mark tagits i anspråk för bilvägar och parkering. Detta skulle kunna liknas vid det "naggande i kanten" som Florgård nämner (2009, s. 358). Han menar att bebyggelse i perifera delar av en park har ett influensområde som påverkar längre in än just den bebyggda zonen. Detta kan leda till en påspädande effekt som innebär att ytterligare mark tas i anspråk för bebyggelse ifall influensområdet inte utnyttjas.

Den översiktliga analysen av parkens bestånd visar att parken ger ett likartat uttryck i hela området. Om ett grönområde istället kombinerar olika strukturer så som högt, lågt, slutet och öppet, blir landskapet mer innehållsrikt och får ett vidare användningsområde (Gustavsson 2004, s. 185). Gustavsson (2004) anser att en vanlig uppfattning bland människor idag är att naturlika planteringar är stora och ensartade. För att istället utveckla dessa anser han att synsättet behöver ändras genom att gå tillbaka till de ursprungliga naturlika idealen med mer dynamik där planteringar av olika slutenhet och skiktningar kombineras med öppna ytor. Gustavsson menar också att detta mer varierade landskap skapar utrymme för fler personer att uppleva naturen då varje individ har olika sätt att ta till sig natur på. Det kan vara allt ifrån att klättra upp i ett träd till att vandra längs fina promenadstråk eller att njuta av blommande örter.

Idékatalog för Tre högars park

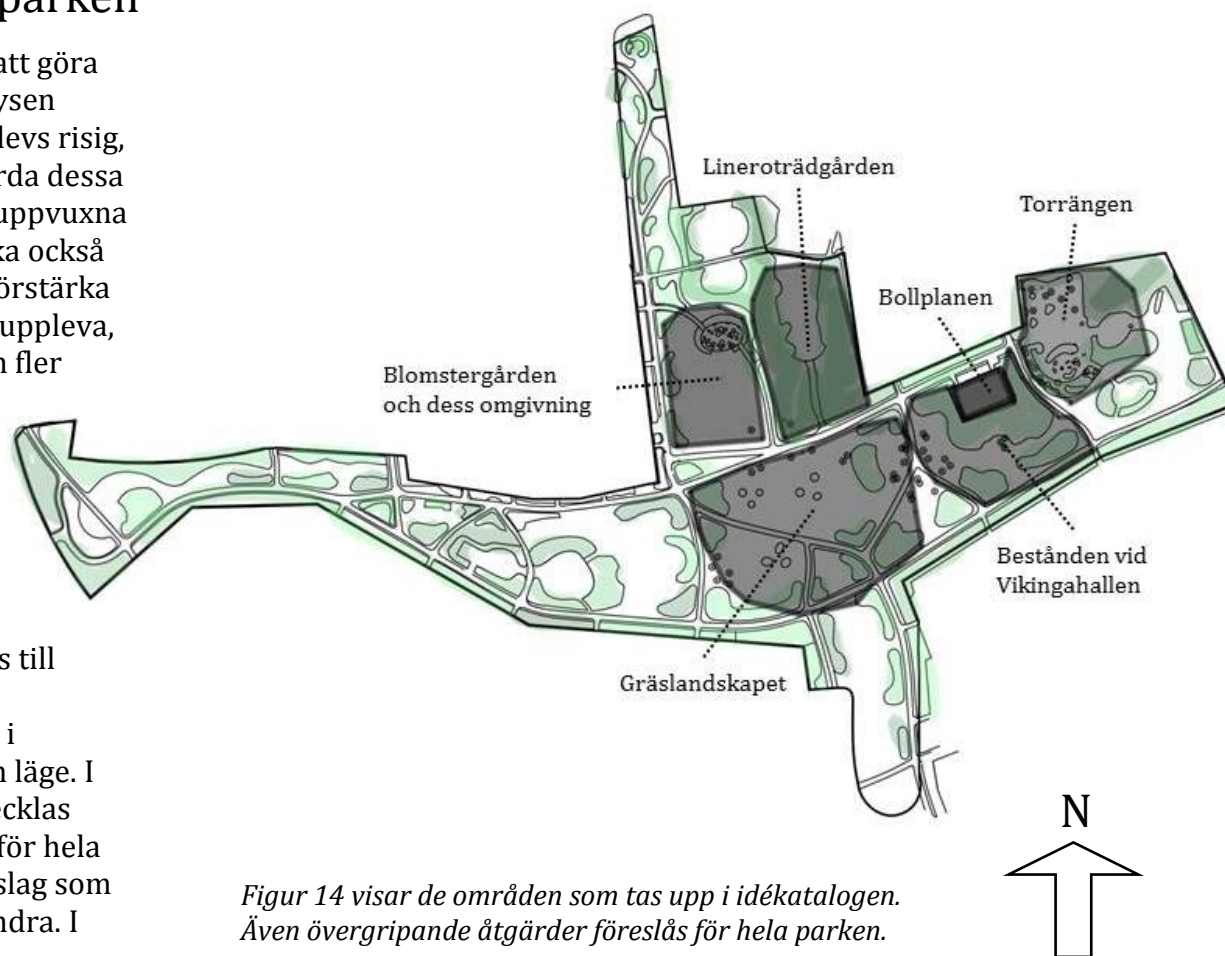
- Idéer och förslag för utveckling av parken

Vid framtagandet av förslagen har intentionerna varit att göra parken mer attraktiv för att locka fler användare. Analysen pekar på en ganska enförmig park som till viss del upplevs risig, otrygg och ointressant. Förslagen är ett försök att åtgärda dessa brister samt att utveckla och bevara kvaliteter så som uppvuxna och mogna träd, vackra utsikter och kulturhistoria, vilka också påvisats i analysen. Viktiga infallsvinklar har varit att förstärka en eller flera karaktärer, tillföra fler saker att göra och uppleva, skapa en mer varierad park genom att till exempel få in fler vintervärden samt att ha med trygghetsaspekten där så har känts befogat. Förslagen är inte djupgående vad gäller den löpande skötseln utan tar mest upp insatser som skulle utföras vid ett eller få tillfällen.

Läsanvisning

Här följer en redovisning av det material som skickades till några brukare, skötselbolaget samt kommunen för kommentarer och synpunkter. Förslagen är uppdelade i delområden som getts namn utifrån deras karaktär och läge. I första hand är det 6 delområden (se figur 14) som utvecklas men även punktinsatser och mer generella förslag ges för hela parken. För dessa delområden ges flera alternativa förslag som ibland skulle kunna kombineras och ibland tar ut varandra. I rapporten efterföljs de olika områdesförslagen av en bakgrundsbeskrivning till idéerna, kommentarer från referensgruppen samt en eventuell modifiering eller vidareutveckling av grundförslaget.

Alla onummerade placerings- och översiktskartor i idékatalogen är skapade av författaren.

Figur 14 visar de områden som tas upp i idékatalogen. Även övergripande åtgärder föreslås för hela parken.

Torrängen

Här finns idag många fåglar som trivs i den skyddande vegetationen och äter av de många bärproducerande växterna. Det finns också en del fruktträd planterade på torrängen. Mitt förslag är att satsa dels på att förädla den biologiska mångfalden men också på att ge platsen en mer ombonad känsla.

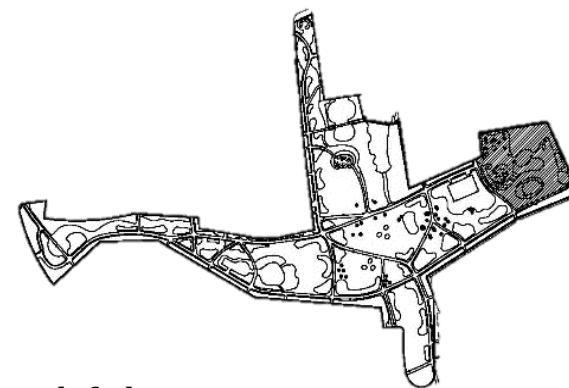

Figur 15. Honhänget på jolster (*Salix pentandra*).

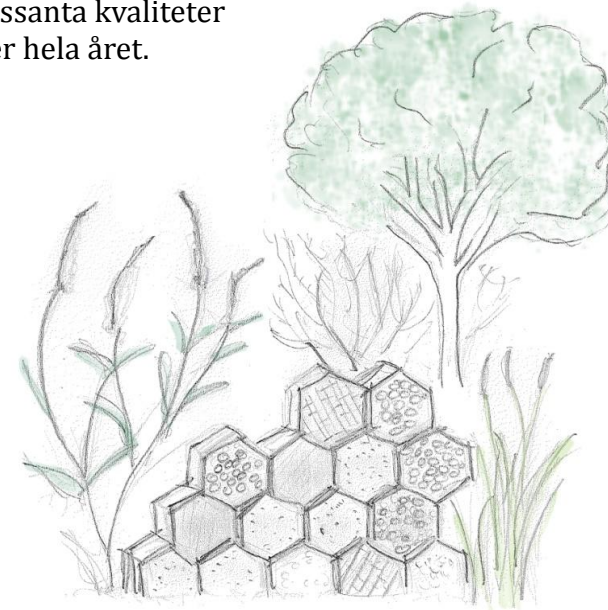

Figur 16. En tistel med besök av fjärilar.

Biholkar med trevlig design.
Dessa bidrar också till en ökad mångfald och kan vara ett snyggt inslag i en annars mer "oordnad" miljö.

Värd- och födoväxter för olika slags insekter och fjärilar.
Det skulle bidra till både större biologisk mångfald men med rätt växtval även till fler intressanta kvaliteter under hela året.

Figur 17. Ett förslag på bikupsliknande insektshotell vid fruktträd och fjärilsbuske.

Nya träd och buskar.

Skadade fruktträd byts ut och nya arter tillförs till platsen. Tall och björk bidrar med estetiska kvaliteter till den avlödade perioden. De är också värdväxter till vissa insekter.

Figur 18. En liggande stock som sittplats.

Figur 19. Tillsågade kubbar att sitta på.

*Figur 20. Tall (*Pinus sylvestris*) och björk (*Betula sp.*) i vit vinterskrud.*

Sittplatser.

Platser att hålla picknick vid eller njuta av surrande bin och äppelblom. Dessa skulle kunna vara i form av klassiska picknickbord eller flera större stenar och/eller stockar.

Gångar av klippt gräs eller flis.

Detta för att göra det tillgängligt att komma in till intressanta träd eller för att titta på biholkar.

Skyltar med kort fakta om t ex bin, fjärilar och fåglar.

Detta ger ett pedagogiskt inslag som passar för såväl den intresserade parkbesökaren som för eleverna på skolan intill parken.

Bakgrund till idén

En av inspirationsplatserna till dessa förslag är Biparadiset i Bokhultet, Växjö kommun. Biparadiset ett område med flera anlagda biotoper som ska ge bin och andra insekter bostad och föda. Platsen har en rik biologisk mångfald och är samtidigt en plats för folkbildning med mycket fakta och information om olika insekter och fjärilar. Biparadiset har anlagts på ett område som vid inventering visade sig ha många insektsarter (Ivarsson u.å). Att skapa miljöer med Biparadiset som förebild skulle kunna ge ett ökat insektsbestånd på den redan artrika platsen. Mer insekter skulle locka andra djur till torrängen för att leta föda vilket skulle höja den biologiska mångfalden samt upplevelsen av en artrik karaktär ytterligare.

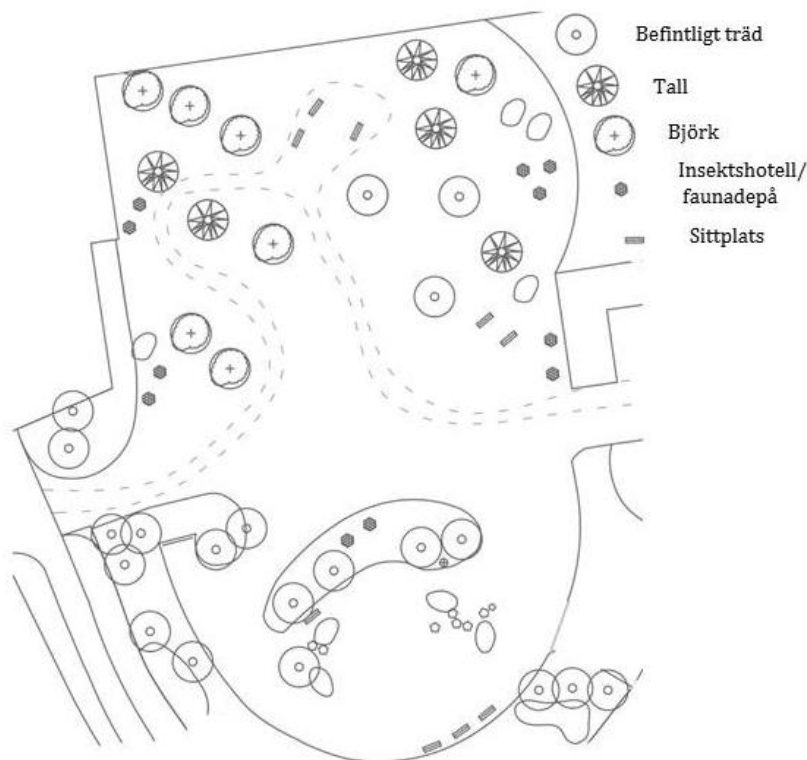
Då platsen vid studiebesök i november månad upplevdes ovårdad är intentionen med förslaget att skapa en mer ombonad och ordnad känsla. Genom tillförsel av vegetation med vintervärden samt inslag som biholkar, sittplatser och faktaskyltar, får platsen mer variation och den mänskliga påverkan syns. Platsen skulle också kunna erbjuda folkbildning för den intresserade eller för skol- och förskoleverksamheten som finns i nära anslutning till platsen.

Kommentarer från referenterna

Förslaget har fått positiva kommentarer från såväl brukare och kommunen. Brukarna gillar att försöka få till en mer ombonad känsla på parken och tror att förslaget kan bidra till detta. Brukare 1 trycker på vikten av att ha gröna områden i städerna där insekter och fåglar kan vistas. Brukare 2 tycker att platsen är fin idag men går sällan dit. Hon tror att bänkar kan bidra till att man går hit oftare. Alla brukare tycker om tanken med de pedagogiska möjligheterna som skyltar och holkar ger. Brukare 1 tycker att fakta om blommor också skulle vara trevligt och understyrker att gångar och sittplatser gärna får smälta in i

naturen. Samma brukare föreslår också att man skulle kunna utveckla konceptet att skyltar skulle kunna finnas i hela parken. Angående växtvalet är dock brukaren osäker på om björk skulle göra sig så bra då hon upplever att björkar inte blir så fina i Skåne jämfört med nordligare platser.

Kommunens representanter är positiva till konceptet och föreslår att man även kan sätta dit fågelholkar och skapa så kallade faunadepåer och mulmholkar som redan finns i kommunen. De efterfrågar dock en tydligare bild av hur utformningen, så som hur träd och bänkar ska placeras på platsen.

Figur 21. Ett förslag på utformning och placering av träd, stig, bänkar och insekthotell eller fanuadepå.

Tankar om vidareutveckling

Då förslaget fått positiv respons känns det användbart och även möjligt att utveckla i det i riktning med informanternas förslag. Detta genom att tillföra fågelholkar och fauna-depåer till platsen (för mer info om fauna-depåprojekt i Lund se Kjellsson 2011). Eftersom platsen i dagsläget uppskattas av brukare 2 bör tillförelsen av olika holkar och skyltar göras på ett lagom diskret sätt för att inte störa det naturliga med platsen i allt för stor utsträckning. I figur 21 ses ett utformningsförslag där nya träd, stig, bänkar och insekthotell ritats in. Insektshotellen, som är markerade som små sexkanter i ritningen, skulle även kunna utgöras av mulmholkar eller andra faunadepåer som kommunrepresentanterna föreslagit.

För att säkerställa att björkarna ska ha typiska björkkvaliteter kan en sort med vitare stam till exempel himalajabjörken (*Betula utilis* var. *jacquemontii* 'Dorenboos')(figur 22), väljas.

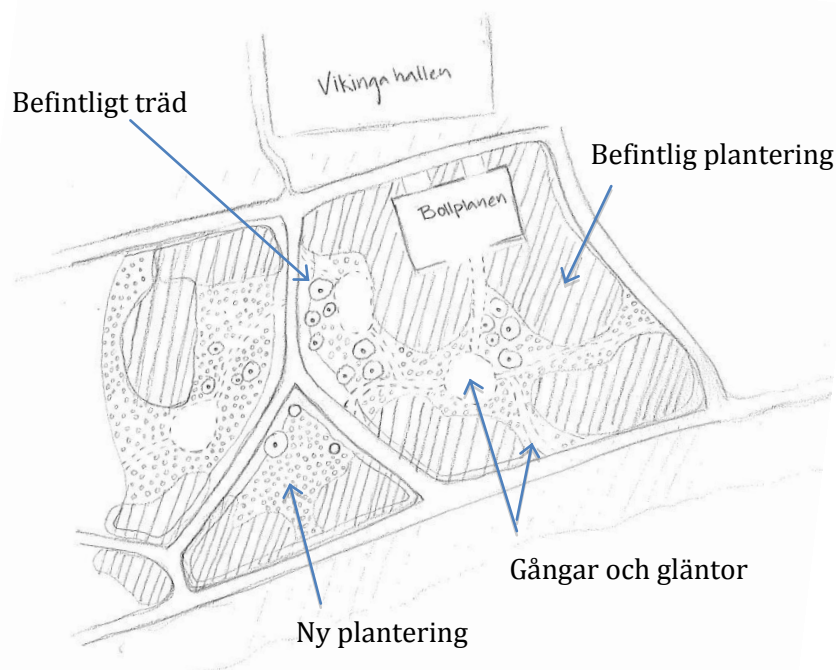
Figur 22. Himalajabjörken (Betula utilis var. jacquemontii 'Dorenboos') med sin vita stam.

Träddungar vid Vikingahallen

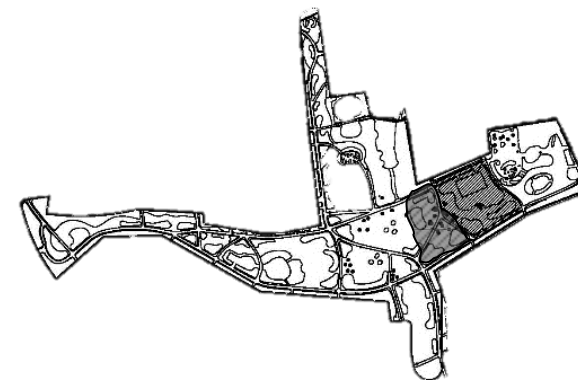
Här finns vägar, en gammal bollplan, naturlika planteringar av olika storlek. Smådjur som fåglar och ekorrar verkar trivas i buskagen. Förslagsvis anläggs ett mer sammanhängande skogsområde för att öka skogskänslan och tillgodose människors frilufts- och naturintresse.

Gläntor och stigar.

Medan sol ännu kommer åt kan befintligt gräs utgöra gläntor och gångar i planteringen genom att klippas. Dessa kan senare ersättas av flis.

Figur 23. En planskiss över den nyanlagda planterings utbredning.

Figur 24. Foto från den ostasiatiska delen i Tor Nitzelius park, Alnarp.

Skogsområde med asiatisk inspiration.

I samspel med befintliga solitära träd och mellan träddungar med bland annat avenbok (*Carpinus betulus*), skogslönn (*Acer platanoides*), ask (*Fraxinus excelsior*) och fågelbär (*Prunus avium*), planteras ny skog. Där få himalajabjörk (*Betula utilis 'Doreenboos'*), lärk (*Larix sp.*), kinesisk sekvoja (*Metasequoia glyptostroboides*) och gran (*Abies sp.*) vara de dominerande arterna. Även hassel (*Corylus avellana*) används och planteras så de bildar gångar med valv. Spännande inslag som Schwerins tall (*Pinus x schwerinii*), som har stora lekfulla kottar och långa barr, ökar upplevelsevärde i denna skog. I fältskikt planteras ormbunkar. Rummet får en ny och annorlunda karaktär men ramas in av och har inslag av den befintliga vegetationen.

Picknick- och grillplatser.

Enkla bänkar och eldstäder placeras inne i gläntorna. Bänkar kan utgöras av tillsågade stockar för att passa in i miljön.

Figur 25. En målbild för planteringen inom 10-15 år med en grillplats i gläntan

Stenbumlingar i olika storlekar.

Snyggt och enkelt sätt att få in ett till element och något att klättra på.

Figur 26. Stenbumlingar i grupp.

Stubbar av betong.

I väntan på större träd att hugga ner görs konstgjorda stubbar i betong som en effektiv detalj samt sittplats.

Figur 27. Stubbe från ett gammalt, grovt träd.

Bakgrund till idén

Placeringen av skogspartiet har valts för att flera av de dungar som skulle bindas samman av planteringen redan upplevs som ganska mogna och ger viss känsla av skog. Vid jämförelse med översiktsplaner inför anläggandet inom LIP-projektet kan också ses att planteringarna breder ut sig i omfång och en del bryn växer ut över gräsmattan. På denna plats skulle heller inte träden vara i vägen för utsikten över slättlandskapet, eftersom det ändå ligger höga hus nedanför mot slätten.

Att utöka storleken på befintliga planteringar och binda samma de olika små bestånden har syftet att skapa en skogskänsla. Gustavsson (1985) anser att vissa planteringar på Bulltofta rekreatiomsområde i Malmö, som är drygt 60 meter som bredast, är för små för att ge en riktigt skoglig karaktär men att den tilltagna längden till viss del kompenseras. Det föreslagna området i Tre högars park är uppemot 90 meter brett på det bredaste stället. Detta skulle således ha förutsättningar att ge rum för en skogskänsla och höja upplevelsen av parkkaraktären rymd.

Växtvalet är delvis inspirerat av Tor Nitzelius park samt Magnoliaskogen båda belägna i Alnarp. Magnoliaskogen började planteras 2007 och har redan vuxit sig frodig. Här har man använt sig av hybridlärk (*Larix x eurolepis*) och kinesisk sekvoja (*Metasequoia glyptostroboides*) som amträd vilka har visat god växtkraft⁸. Som en del av målet att försöka ge parken fler kvaliteter under höst- och vintersäsong bidrar lärken med en stark gul nyans under hösten. Sekvoja och björk är huvudträd i den japaninspirerade delen av Tor Nitzelius park. Där finns också kurilerbambu (*Sasa kurilensis*) och japansk strutbräken (*Matteuccia orientalis*) i fältskiktet.

Inom förslaget visas konkreta idéer på inslag som kan finnas i skogsområdet. Stubbar av betong kan ses vid Vanås slott, beläget några mil norr om Kristianstad i Skåne, som är omgivet av en park med konstinstallationer. Picknick- och grillplatser föreslås för att bjuda in till friluftaktiviteter och underlätta dessa för såväl förskolegrupper som andra grupper.

Kommentarer från referenterna

Brukare 2 tycker att många av förslagets delar låter väldigt bra och lyfter fram Schwerins tall och ormbunkar och hon tycker att stubbar i betong låter spännande. Hon berättar att grillplatser kommer väl till pass. Idag finns det bara några grillplatser inne i bostadsområdet som det ofta är konflikter kring, vilket gjort att bostadsbolaget tagit bort några av grillplatserna vilket i sin tur lett till större tryck och mer bråk kring de som finns kvar. Brukare 1 föreslår att skogspartiet kunde bli som en förlängning av torrängen med en flytande övergång. Spektrumet av växtplatser skulle bidra till biologisk mångfald men hon anser också att det vore kul och lärorikt för skola och daghem att se flera olika slags biotoper som kan utrustas med faktaskyltar.

Kommunrepresentanterna var något delade i sin uppfattning kring behovet av att utvidga skogsmiljön i parken. Den ena var dock övertygad om att ett bestånd liknande det i Alnarp (figur 23) vore snyggt och skulle tillföra något nytt till parken.

Tankar om vidareutveckling

Eftersom de flesta av referenspersonerna anser att förslaget och dess olika delar är bra, kan förslaget utvecklas vidare utan större förändringar. Dock skulle en påbyggnad med naturlekplats kunna vara aktuell (se under tankar om vidareutveckling av bollplanen).

⁸ Gunnarsson Allan, Universitetslektor vid SLU Alnarp, samtal 2014-11-21

Bollplanen

Här följer tre alternativa förslag till den igenvuxna bollplanen söder om Vikingahallen.

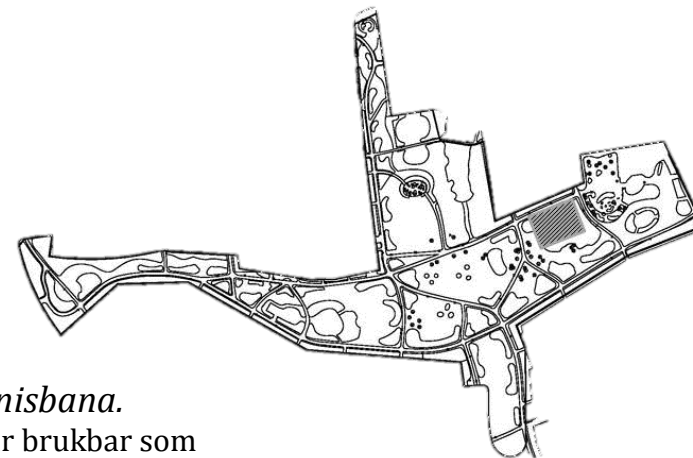

Figur 28. Tennisbana .

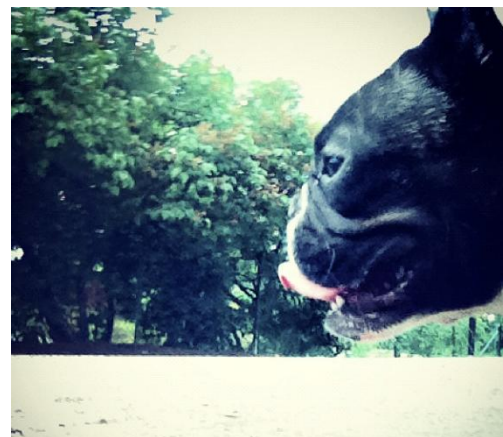
Bollplanen och en bit av buskaget blir en hundrastgård.
Där kan hundarna släppas lösa och leka både bland träd och fånga pinnar på grusytan.

Figur 30. Naturlek i Skrylle naturområde.

Bollplanen blir tennisbana.
Den renoveras och blir brukbar som tennisbana.

Figur 29. En bostonterrier i hundrastgård.

Bollplanen blir naturlek.
En naturinspirerad lekplats, likt den i Skrylle naturområde, anläggs och blir en del av skogskaraktären på platsen.

Tennisbana

Bakgrund till idén

Den nuvarande öppna, om än i kanterna vildvuxna, grusytan har en rektangulär form som skulle vara lämplig för ett par tennisbanor. En rejäl upprustning hade såklart krävts och smärre ingrepp hade behövts i den omgivande, uppvuxna vegetationen, men samtidigt finns ytan där med sina möjligheter. Det hade blivit en plats att ses på för tennisfantaster och amatörer och den skulle ge liv till parken. Planerna skulle kunna bli ett bidrag till upplevelsen av karaktären tillflykt då platsen är skyddad av den omringande vegetationen och skulle kunna inbjuda till tennisåskådning. Den skulle också bidra med ett vidare användningsområde i parken.

Kommentarer från referenterna

Brukare 3 tycker att en renovering av bollplanen till en tennisplan vore bra. Kommunen har fått antydningar från tennisklubben, precis intill parken, att utomhusbanor vore väldigt uppskattat. Vid en anläggning hade en delning av kostnaderna dessutom kunnat ske.

Hundrastgård

Bakgrund till idén

Vid ett inledande möte under arbetets gång med kommunens avdelningschef för Park- och Naturkontoret samt parkintendenten kom behovet av en hundrastgård upp. Detta blev också tydligt under studiebesöken i parken. Många hundar med hussar och mattar observerades i parken som idag inte har någon hundrastgård. Den öppna ytan kändes slittålig och lämpad för mycket spring av hundar. Den skulle göras mer intressant med en mer organisk form än vad dagens plan har och gå in i intilliggande skogsbestånd.

Kommentarer från referenterna

Hundrastgården är uppskattad av samtliga referenter men flera menar på att placeringen skulle kunna vara annorlunda. Brukare 1 och 2 trycker i flera av sina kommentarer på behovet av hundrastgårdar i parken, gärna fler än en. Kommunen är väl medveten om behovet men vill inte ta bort de andra förslagen utan tycker att en annan placering vore bättre för hundrastgården.

Naturlek

Bakgrund till idén

I parken idag finns en ordentlig lekplats med utrustning. Även om barn har hittat till andra ställen för att bygga kojor och leka i parken så kan en såhär stor park enkelt innehålla en till lekplats. Eftersom bollplanen i dagsläget ligger i en vildvuxen plantering, och har ett slitstarkt underlag, var tanken att den med enkla medel kan göras om till en naturlekplats genom tillförsel av naturliga lekredskap och vegetation. Denna skulle dessutom ha en lite annorlunda karaktär jämfört med den befintliga lekplatsen.

Precis som det står i förslaget är inspiration hämtad från en naturlekplats belägen i Skrylle naturområde utanför Lund (figur 27). Ett annat ställe som också inspirerat är en naturlekplats i Sävsjö (figur 28) med platsgjord lekutrustning som ger platsen ett unikt uttryck.

Kommentarer från referenterna

Naturlekplatsen är ett uppskattat inslag av brukarna. Brukare 1 tycker att det låter spännande och ändamålsenligt om skolbarnen har utflykt till de östra delarna av parken. Brukare 2 vill inte välja mellan hundrastgård och lekplats då hon anser att båda dessa är väldigt viktiga. Hon tycker att barnen som bor i Linero inte har någon bra lekplats att gå till och inte så mycket

plats att vara på heller. Vidare ger hon förslag på ett lyckat projekt med odling för barn i pallkragar hon stött på i Göteborg. Kommunen gillar också naturlekskonceptet och föreslår att en sådan lekplats skulle kunna anläggas i det nyanlagda skogsområdet (se under Skogsdungar vid Vikingahallen) istället.

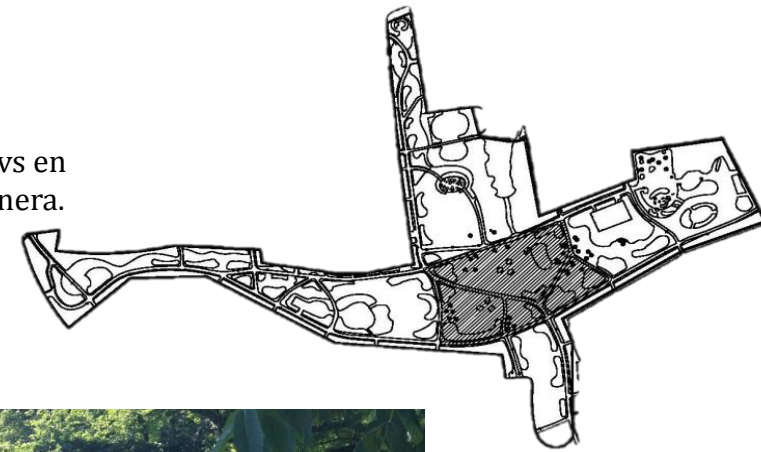
Figur 31. Naturlekplats i Sävsjö med platsjord lekutrustning.

Tankar om vidareutveckling

Av kommentarerna att döma vore det mer lyckat att placera ut dessa anläggningar på olika ställen i parken då alla tycks uppskattade och verkar genomförbara. Enligt förslag från kommunen skulle en naturlek kunna anläggas i det föreslagna skogområdet. Här skulle eventuellt en hundrastgård kunna få plats men risken finns att den skulle störa skogskänslan genom det omgivande staketet och genom att en stor del ockuperades av hundrastning. Den skulle istället kunna ligga väster om skogsområdet, i det centrala gräslandskapet. Det skulle också finnas plats för en hundrastgård i de västra delarna av parken om en gallring av, samt en bra integrering med, trädbestånden och de öppna ytorna görs.

Gräslandskapet

Parkens mitt består mestadels av långgräsytor med några små grupper av träd och buskar. Här behövs en förändring för att göra platsen mer intressant. Till detta finns olika förslag, varav vissa går att kombinera.

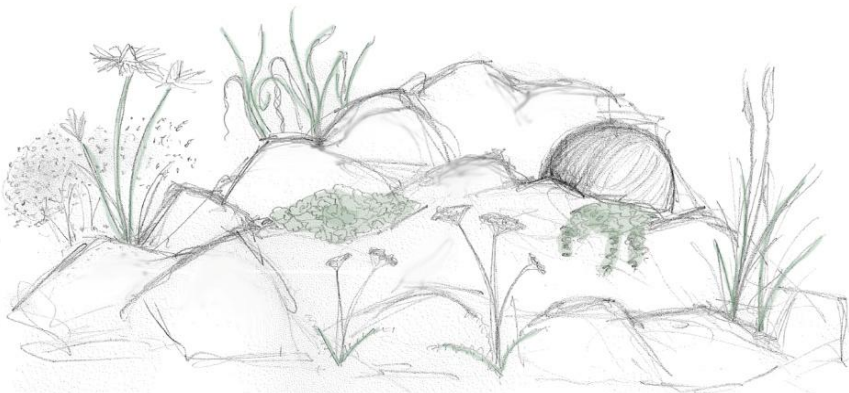
Figur 32. Rinnebäcksravinen i nordvästra Lund.

Vattenlandskap.

Ett vattendrag anläggs som går ner till de södra delarna av parken. Den får en organisk form med planteringar av vattenväxter och små dammliknande ansamlingsställen. Befintlig asfaltsväg, som går diagonalt genom området, tas bort och ersätts med grusväg som får en bro där den korsar vattendraget.

Figur 33. En porlande bäck i Botaniska trädgården i Visby.

Figur 34. En uppbyggd hög med torktåliga växter.

Tre högar.

En anspelning på parkens historia skapas genom att anlägga tre högar i området. Antingen med samma eller olika karaktär och utformning. Ett förslag på utförande är att använda större stenar, sand och mager jord för att skapa en näringsfattig och torr miljö där torktåliga arter planteras. Bland sprängstenen kan en polerad sten dekorera högen som en pärla. I ett annat utförande kan kupolformade spaljéer med klättrväxter användas som samtidigt kan tjäna som koja.

Körsbärsridå.

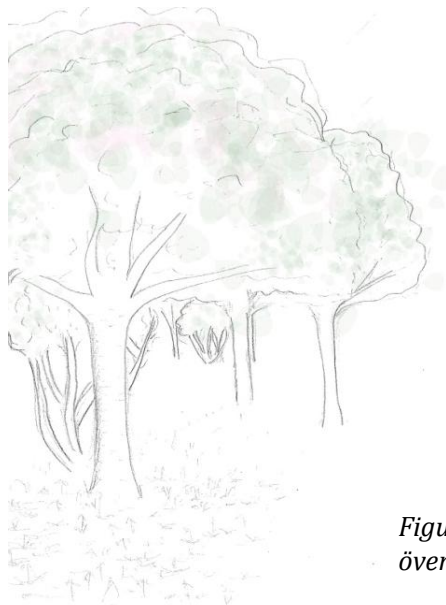
Ett långt böljande stråk av olika träarter från körsbärssläktet planteras i grupper alt. i förskjutet radmönster. Den ger en rik vårbloomning men också intressanta stammar under den avlödade perioden. Under träden planteras gullviva in och en ängsfröblandning, från exempelvis Kungsmarken utanför Lund, sås.

Figur 35. Röd bark på körsbärssläktingen glanshägg (*Prunus serrula*).

Figur 36. En solgul gullviva (*Primula veris*).

Figur 37. En skissad vy över ridån.

Figur 38. Körsbärsridåns utbredning med start i den befintliga fågelbärsplanteringen till vänster.

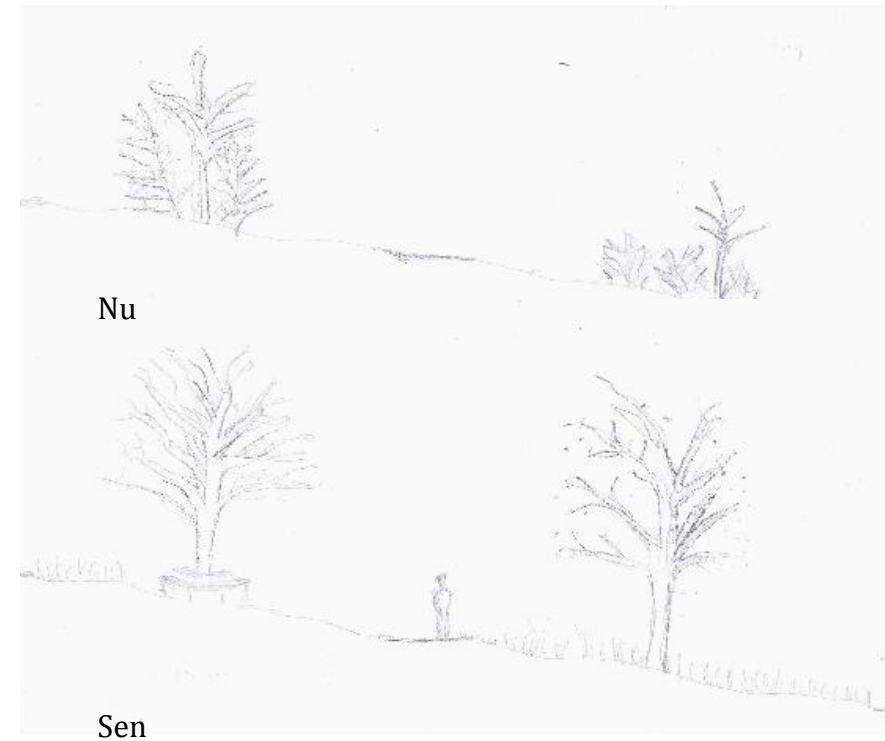
Figur 39. Bergskörsbär (*Prunus sargentii*) i blom. På hösten får löven starka färger i rött och orange.

Solitära träd.

Ekar och andra träd som passar till solitärer, som finns på platsen idag, friställs. De kompletteras med ek, eller annan formstark trädart såsom platan eller turkisk hassel. Några av träden får cirkelformade bänkar under sig och spotlights riktade upp mot kronan.

Figur 41. Får på bete.

Figur 40. Sektion över dagsläget och målet för de solitära träden.

Beteshagar med får.

Får kan beta både inne i trädbestånd och på gräslandskapet. Genom att göra fårskötsel till ett projekt för flera avdelningar på kommunen kan sociala och pedagogiska aspekter vävas in. Engagemang från skola, bostadsrättsföreningar, arbetssökande m.fl. kan leda till ett socialt projekt där brukarmedverkan blir hög. Framkomlighetsmässigt görs färister och trappstegar över staketen.

Blommande ängsytor.

Områden med ängsytor anläggs genom att översta lagret matjord tas bort för att skapa en magrare jord. Ängsfrön, förslagsvis från Kungsmarkens naturreservat kompletterat med andra önskade arter, sås in. Vid slåtter av äng kan hässjor med fördel användas för upphängning

Figur 42. Upphängt hö på hässjor enligt äldre traditioner.

Klippta gångar och "gläntor" skapas för att man lätt ska kunna gå in i blomsterängen och för att ge ett mer ombonat intryck. Ängarna kantas också med kortklippt gräs längs vägarna.

Figur 43. Blommande ängar i Alnarpslaboratoriet med en konstinstallation.

Ängsskallra blir en viktig art att så in då den missgynnar gräset och på så vis gynnar örterna att växa upp.

Figur 44. Höskallra (Rhinantus major). Detta är den liknande och något kraftigare släktingen till ängsskallran, (Rhinantus minor)(Naturhistoriska museet 2000).

Vattenlandskap

Bakgrund till idén

Inslag av vatten kan vi se i olika former i våra parker. Enligt Gustavsson (2004 s. 186) var inslag av vatten förr en naturlig del av den naturliga parken. Då det inte finns underlag för hur markens hydrologiska förutsättningar ser ut tar inte förslaget upp exakt hur en utformning av detta vattenlandskap skulle se ut eller hur stort ett ingrepp för anläggandet skulle bli. Tanken är att vattnet skulle bli en lockande attraktion som glittrar i solen, porlar över stenar, ger tillfälle för barkbåtsseglande och dessutom skapar ännu en biotop för flora och fauna. Det skulle ge mer variation åt platsen och även över året med frusna vattenytor under den kalla tiden av året.

Kommentarer från referenterna

Brukarna tycker att vatten skulle bidra till att göra platsen mer intressant. Brukare 1 tycker att vatten "drar" människor till sig men också att det är krävande att underhålla. Likaså tycker brukare 3 att rinnande vatten vore väldigt trevligt om det fungerar. Brukare 2 tycker att platsen överhuvudtaget behöver en stor förändring då den är jättetråkig nu och gillar idén med ett vattenlandskap.

Kommunens representanter tror inte att det är genomförbart att få dit vatten i någon form. De menar att om inte rätt förutsättningar för att anlägga vatten finns i parken idag så är det inte realistiskt. För att få dit de volymer som behövs krävs det att det går att plocka upp dagvatten från någon ledning vilket i dagsläget verkar tveksamt.

Tankar om vidareutveckling

Då det inte tycks finnas förutsättningar för att leda fram dagvatten i parken (Sonesson 2000) kan detta förslag bli svårt att genomföra både på grund av ekonomiska skäl och på grund

av att anläggandet skulle kräva ett större ingrepp i parken. Att ersätta asfaltvägarna med grusvägar skulle också bidra till viss försämring av tillgängligheten.

Tre högar

Bakgrund till idén

Som beskrivet i förslaget var tanken att lyfta fram platsens historia och samtidigt tillföra något nytt och annorlunda till platsen. Då Grahn (1986 s.105) föreslår en upprustning av gravhögarna, och anser att dessa är viktiga för parken, kunde det vara idé att göra något på temat högar. Istället för en gräsbevuxen hög med klassiskt gravhögsutseende, skulle detta istället ge dekorativa värden i form av blommor och stenar. För att motverka en hög skötselnivå föreslås en torr plantering med inspiration från bland annat Stefan Lagerqvist stäppplanteringar i Sävsjö och kalkplanteringen i Trollebergstrondellen, Lund. En torrare växtplats gör att få ogräs trivs och ytan kräver på så vis mindre ogräsrensning (Tekniska förvaltningen 2011).

Kommentarer från referenterna

Detta förslag har inte kommenterats av alla men brukare 1 tycker att det låter som en rolig idé med anspelning på parkens historia och föreslår en skylt. Hon tror att barnen skulle tycka om att springa runt vid och på högarna och funderar kring om bänkar och en lekplats i närheten vore bra.

Kommunens representanter tycker att det är roligare att lyfta fram resten av den hög som finns. De vill tydliggöra kulturhistoria kring den och sätta dit en skylt om bakgrunden till den då de upplever att kulturvärden är uppskattade av många invånare i Lund. Skulle nya högar ändå anläggas skulle de enligt dem bli skötselintensiva och borde i så fall placeras nära andra skötselintensiva miljöer så som blomstercirklarna.

Tankar om vidareutveckling

Då detta förslag inte kommenterats av alla brukare och inte var så uppskattat av kommunrepresentanterna skulle det kunna prioriteras bort bland förslagen.

Körbärsridå

Bakgrund till idén

Redan under det första samtalet med Lunds kommun kom önskan om mer vårflor fram⁹. Därför vore det passande att använda sig av olika körbärssarter som ger fin vårblomning (figur 38). Idén att forma en ridå av olika sorters körbär är inspirerad av Wenngarns slottsträdgård som under sommaren 2014 restaurerades. Landskapsarkitekt Daniel Bell planterade där en mängd olika arter inom körbärssläktet med olika växtsätt och blomningstid, på en stor central gräsyta.

Flera av arterna i körbärssläktet har dessutom vacker bark (figur 34) vilket ger mer variation och mervärde under vintern. Tanken med placeringen var att skapa en körbärsdal med start från en befintlig plantering av fågelbär (*Prunus avium*) som förlängs ner för slutningen. Den föreslagna undervegetationen med gullviva som karaktärsart kom som förslag av Gunnarsson¹⁰ som anser att körbärsträd i kombination med gullviva är en komposition med stort symbolvärde. I visan *När lillan kom till jorden* av Alice Tegnér, beskrivs en förtätad majstämmning genom körbärsträdet "som stod i blom" och gullvivan vars "plym sågs vaja". Gullviva har dessutom redan etablerats i parken vid förnyelsen 1998-2001 (Blomberg 2005).

Kommentarer från referenterna

Brukarna tycker att det låter fint med en körbärsridå och även

gullvivor nämns som positivt av brukare 2. Brukare 1 understryker dock att träden inte bör skymma siktlinjerna mot slättlandskapet.

Kommunrepresentanterna gillar idén och tanken på att få in mer vårblomning genom plantering av olika körbärsarter. De tycker också att det är bra att välja olika arter för att få en så lång blomningsperiod som möjligt och de tipsar om att det finns väldigt tidiga sorter som man kan använda sig av. Tanken att skapa en körbärsdal tilltalar dem och att plocka upp träden på fler ställen i parken föreslås. Gullvivor är också omtyckt. De hänvisar till en av kommunens leverantörers hemsida för inspiration av lökblandningar för naturlika miljöer till denna och andra platser i parken.

Tankar om vidareutveckling

Då förslaget uppskattas av såväl brukare som kommunrepresentanter görs inga modifieringar och anses lämpligt att genomföra i parken. De av kommunrepresentanterna föreslagna lökväxterna kan användas som vidarutveckling av andra förslag inom arbetet.

Blomsteräng

Bakgrund till idén

Avsikten med den långgräsyta som idag finns var att etablera en ängsyta (Sonesson 2010). Den har idag innehåller idag få blommande örter och desto mer gräs. En av orsakerna till att ängsfloran är svår att etablera kan vara att parken är anlagd på gammal åkerjord som är näringsrik. Blomsterrika ängar fungerar bäst på näringsfattig mark eftersom ingen växt tar överhand där och tränger ut de andra (Höök Patriksson 1998). Men med den näringsrika förutsättning som finns i parken har Alnarps landskapslaboratorium varit en förebild (figur 42).

⁹ Brobeck Lars, Parkintendent Lunds kommun, muntligt 2014-11-21

¹⁰ Gunnarsson Allan Universitetslektor vid SLU Alnarp, muntligt 2014-11-19

Ängarna som finns där är också etablerade på tidigare åkermark med näringsrik jord med ett lyckat resultat.

Kommentarer från referenterna

Att anlägga blomsterängar med klippta gångar och gläntor är uppskattat av brukarna men att använda sig av hässjor anser brukare 3 skulle innebära en för stor brandrisk.

Från kommunens sida uppges viss trötthet över ängar som lätt blir misslyckade som fallet i parken idag. De föreslår att det kunde vara bättre med en ettårig äng som sås in och ger en pangeffekt. De får positiva reaktioner på sådana planteringar i kommunen. Dock kan det vara lite tveksamt om denna mer färgsprakande äng är lyckad att kombinera med fårbeta som ger en annan känsla och kontext åt platsen. Parkintendenten uppger också att kostnaden för skötseln av ängar är likvärdig med en så kallad G2-yta vilket är gräs som klipps var 14 dag. Detta eftersom det krävs uppsamling av slåttergräset.

Tankar om vidareutveckling

Att anlägga en ettårig och mer färgsprakande äng, eller blomsteråker, skulle antagligen bli ett uppskattat inslag i parken grundat på kommunrepresentanternas erfarenheter. Brukare 1 nämner under förslagen till Blomstergården, ett förslag på att anlägga ett solrosfält där stadsborna får plocka av blommorna. Om ängen används som ettårig äng skulle den kunna vara ett solrosfält något år. Solrosfält får en härlig effekt (figur 42). Beroende på vad en sådan äng kombineras med, till exempel fårbeta, och vilken sammansättning av arter som väljs, passar det bättre eller sämre på platsen. Enligt Nordfjell (2006, s. 14) har alla svenskar en egen uppfattning om hur en blomsteräng ska se ut. Det understyrker svårigheten att alla skulle tycka om just den anlagda ängen. Att döma av de tillfrågade brukarnas och kommunens kommentarer är just blomningen viktig samt att gräset inte ska ta över för mycket. Därför skulle det vara att

föredra att anlägga en ettårig blomsteråker, med passande blomstersammansättning, ifall etableringen av en permanent blomsteräng skulle misslyckas.

Figur 45. Solrosfält som just börjar blomma i Wenngarn slottsträdgård

Solitära träd

Bakgrund till idén

Med detta förslag eftersträvas att gräslandskapet ska få en mer intressant och distinkt arkitektur. De risiga grupper som finns på platsen idag skulle istället med tiden bli pampigare individer som kan bidra med ett starkt formspråk på platsen även under den avlödade perioden. Att använda befintliga träd på platsen ligger i linje med målet att inte ta bort så mycket av de befintliga värdena i parken. Cirkelbänkar runt träd kom fram som önskemål från tidigare brukardialog angående parken (Sonesson 2000).

Kommentarer från referenterna

Förslaget har inte fått några specifika kommentarer men brukare 1 skriver vid andra förslag att konceptuell konst i form av ljussättning är bra. Bänkar tycks också uppskattat av alla brukare då de till andra förslag ofta kommenterar detta som något önskvärt.

Kommunen tycks inte ha någon motsättning mot förslaget.

Tankar om vidareutveckling

Då inga specifika kommentarer getts på förslaget och då det uppskattas vara ett mindre och enkelt ingrepp i parken görs ingen modifiering av förslaget.

Beteshagar med får

Bakgrund till idén

Får som sköter gräsklippningen kan ses bland annat vid Rinnebäcksravinen i Lund där de får beta vår och sommar (Naturskolan 2014). Att få in får i parken skulle bidra ytterligare till parkkaraktern tillflykt och även ge liv åt parken. I Holstebro Danmark finns lyckade försök där lokala föreningar ansvarar för skötsel och utfodring av betesdjur, däribland Gotlandsruss (Busse Nielsen, u.å). Detta testas i ett landskapslaboratorium vilket anlades mellan 2000 och 2004 som ett samarbete mellan flera partners däribland Institutionen för landskapsplanering vid SLU Alnarp (Busse Nielsen 2011). Vid en gallring skulle också får kunna bidra till att hålla tillbaka buskar och sly (Höök Patriksson 1998 s.71).

Kommentarer från referenterna

Brukare 1 tycker att det skulle passa fint med beteshagar där fåren kan sköta gräsklippningen. De skulle också kunna vara en attraktion för skolelever och förskolebarn. Brukare 2 tycker att det vore väldigt roligt om det kom får till parken. Brukare 3 tycker egentligen att idén är mycket tilltalande men är negativt inställd på grund av att parken känns avsidens belägen i förhållande till bebyggelse och att skolan inte skulle ha tid att ta ansvar i ett skötselprojekt. Men främst är hon rädd för att fåren skulle kunna bli utsatta för våld under kvällstid och helger.

Kommunrepresentanterna är mycket positiva till idén och tycker att det skulle vara en trevlig attraktion i parken. De nämner hur får som vallas genom stadskärnan är en stor

händelse i en annan stad. För mer information angående får i Lund hänvisar de till den som ansvarar för de får som finns på kommunens mark redan idag.

Tankar om vidareutveckling

Enligt Peter Johnsen, som är ansvarig för de befintliga fåren i Lunds kommun, är det som krävs vid fårbeta tillgång på vatten, helst framdragen el samt kraftiga stängsel med eltråd överst. Enligt honom ska allmänheten helst inte ha tillträde till själva hagen och absolut inte hundar. Negativa aspekter med får i tätort kan vara eventuell uppkomst av smitta via avföring, så som ehc, vilket det inkommit klagomål angående under 2014. Djurägare har också varit tveksamma till att ha får där det finns mycket människor då de till exempel kan bli matade med olämplig föda eller bli skrämde av lösa hundar. Han tycker att de positiva bitarna är att det är ett trevligt inslag i parken och att levande djur är uppskattade av många. Han lutar dock mer mot att anlägga slåtterytor om det är meningen att människor ska kunna röra sig inom området.¹¹

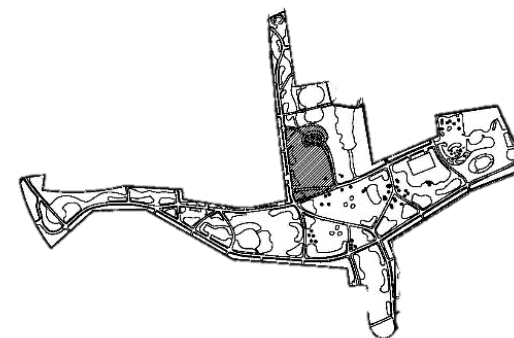
Att ha får i parken var dock uppskattat av de flesta av brukarna samt kommunrepresentanterna vilket gör att förslaget ändå bedöms genomförbart trots de problem som Johnsen nämner. Det vore dock klokt att inte dra fårstängslet så att hagarna går över vägar och därför ta bort färister från förslaget. Detta för att inte lösa hundar eller mindre barn ska kunna komma in i hagen.

---

¹¹ Johnsen Peter, Park- och naturkontoret Lunds kommun, mail 2015-01-27

Blomstergården och dess omgivning

Blomstergården kräver mycket skötsel för att rundlarna ska hållas fina. Förslagen kan kombineras.

Figur 46. Skiss på hammock i pergolan med sikt ut över skåneslätten.

Multifunktionell plats.

På gräsmattan söder om blomstergården görs delar om till hårdgjort ytskikt av grus eller sten. Några solitära buskar och träd finns med i utformningen med undervegetation i form av prydnadsgräs, bergslin, solhatt och andra perenner. Även befintliga trädgångar tas med i utformningen men gallras och kompletteras med buskar samt perenna örter. Detta område, vilket Tre högars marknad sägs ha funnits på, kan användas efter säsong och tillfälle. Här kan stadsdelens julgran sättas upp, marknaden ställa upp sina stånd, konceptplanteringar ställas ut, evenemang såsom konserter eller utomhusträning hålla till.

Pergola med hammockar.

På platsen där blomsterrundlarna finns idag byggs en pergola. Den är något upphöjd för en bättre utsikt över slätten i söder. Den har rampanslutningar för ökad tillgänglighet och sittplats i form av hammockar upphängda i pergolan men också fasta bänkar.

Multifunktionell plats

Bakgrund till idén

Idén till förslaget grundar sig i att försöka locka fler människor till platsen genom att skapa en plats för sociala event i parken. Platsen erbjuder idag en fin utsikt och är en av få mer plana gräsytor i parken vilket gör att de olika föreslagna eventen skulle kunna ta plats här. Att den föreslås göras hårdgjord har sin grund i den stora belastning som ett event kan innebära för en gräsyta samt att platsen blir mer tillgänglig. Grahn (1986 s. 106) föreslår att en medeltidsmarknad eller liknande kan anordnas för att locka människor och skapa en trevlig stämning i Tre högars park.

Kommentarer från referenterna

Bland brukarna har inte den multifunktionella platsen kommenterats mer än att växtvalet med solhatt och andra perenner låter bra. Kommunrepresentanterna är skeptiska till att ytan skulle få ett hårt ytskikt även om de tycker om att ytan ska vara multifunktionell och en möjlig plats för event av olika slag. De uppskattar platsens gräsmatta som är fin i dagsläget och anser att en provisorisk lösning med utläggning av sand fungerar för att den inte ska bli förstörd vid större slitage som vid ett evenemang.

Tankar om vidareutveckling

Eftersom idén att hårdgöra en del av ytan inte kommenteras av brukarna och inte anses lämpligt av kommunrepresentanterna tas detta bort från förslaget. För att uppmuntra till en multifunktionell användning av platsen skulle istället andra funktionaliteter som eluttag kunna dras fram för att underlätta vid olika evenemang.

Pergola med hammockar

Bakgrund till idén

Då blomsterrundlarna har varit lite omdiskuterade huruvida de är ett fint inslag i den naturlika parken eller inte, föreslås att de skulle kunna ersättas med något annat. Då de av analysen upplevdes ha en eftersatt skötsel kom idén upp om en mer statisk men fortfarande tilltalande sittplats. En pergola kräver såklart underhåll men inte med samma frekvens som ogräsrensning av perennrabatter. Att kunna sitta och gunga i en hammock medan man blickar ut över parken och slätten känns också som ett roligt inslag.

Kommentarer från referenterna

Brukare 2 tycker att blomsterrundlarna är jättefina och att hon suttit ner vid dem någon gång. Hon hade också gärna sett hammockar på platsen. Brukare 1 funderar kring om rundlarna istället skulle vara av intresse för Vikingaskolans elever för att driva odlingsprojekt i. Hon skriver att det då skulle vara bra med tillgång till vatten och att risk för förstörelse alltid finns men att det ändå vore trevligt med odlingsmöjligheter i parken och hänvisar till att stadsodling är populärt i Lund (Tekniska förvaltningen 2015b). Hon föreslår också att man skulle kunna odla exempelvis solrosor som hon från sin hemort sett exempel på där allmänheten fått plocka av ett solrosfält.

Kommunen har flera gånger diskuterat blomsterrundlarnas vara eller inte vara, och representanterna tror att det kommer bli flera diskussioner kring detta. De tänker dock på den kulturhistorian som de visar på och att det om tio år kanske upplevs som befängt ifall de tas bort. Ifall ytterligare renovering av dem görs tror de att de kanske skulle se bättre ut. De hade gärna sett att man lyckades väva samman Lineroträdgården med blomsterrundlarna genom att ge de områdena en ökad trädgårds- och kulturkänsla.

Tankar om vidareutveckling

Blomstergårdens "vara eller inte vara" har diskuterats flera varv hos kommunen men den har hittills inte tagits bort. Brukarna är överlag positiva till blomsterrundlarna och verkar inte vilja bli av med dem. Rundlarna kanske skulle passa in bättre om de, enligt kommunens förslag, kopplas till Lineroträdgården och historie- och kulturprägelns inom området förstärks.

Lineroträdgården

Här finns äldre och mer uppvuxna träd från tider då detta varit en trädgård till Linergården.

Översyn av riskträd.

Flera träd är äldre och grenar har fallit ner. För säkerhetens skull riskbedöms de.

Faktaskylt sätts upp.

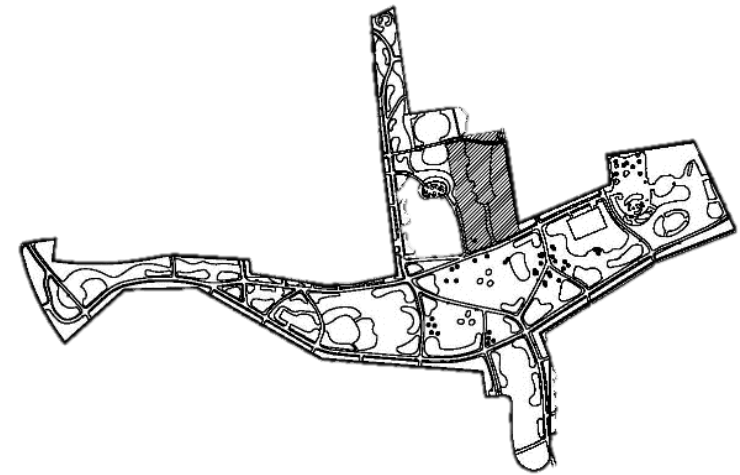
Kortfattad information och historisk bakgrund till denna plats som gett namn åt stadsdelen bör finnas.

Lätt röjning.

Bland snöbär och annan växtlighet som vuxit sig väldigt snårig röjs en del för att göra området mer inbjudande.

Figur 47 visar det täta snöbärnsåret och vad som kan tas bort.

Trädgårdskänslan höjs.

Ett par bänkar ställs dit och några blommande och några formklippta buskar planteras in.

Figur 48. Formklippta buskar med asymmetriska och bulliga former.

Bakgrund till idén

På platsen behövs en översyn av träden då de starka vindar som ofta drar fram över skåneslätten kan medföra nedfall av grenar och därmed en säkerhetsrisk. Att också reducera en del av buskskiktet skulle göra platsen mer tillgänglig.

Från de öppna mötena inför LIP-projektet kom önskemål fram om några bänkar och att den lilla gräsyta på platsen ska hållas klippt för aktiviteterna i samband med Valborgsfirandet. Önskemål om att förtydliga kopplingen mellan trädgården och dess historia, och att eventuellt återskapa en del av anläggningen, kom också fram (Sonesson 2000). Där ur kom det här presenterade förslaget om att förstärka trädgårdskänslan på platsen med bänkar och prydnadsbuskar.

De formklippta buskarna är tänkta att skapa kontrasterande element i likhet med det som finns i Vanås slottspark. Där möter konstverken det vilda och naturliga vilket ger en fräck effekt. Med komplementen skulle platsen stärkas i riktning mot parkkaraktärerna kultur, tillflykt och rofylld.

Kommentarer från referenterna

Brukare 1 tycker om idén med faktaskylt och lite röjning så att man kan gå in hit efter ett besök i blomstergården. Brukare 2 tycker att platsen är fin och kommer ibland hit för att titta på de gamla träden och gillar förslagen angående faktaskylt, bänkar, prydnadsbuskar och lätt röjning.

Representanterna från kommunen tycker om idén att skapa mer trädgårdskänsla och att röja upp en del. De tror dock att formklippta buskar vore svårt att etablera och underhålla på platsen. Däremot skulle någon magnolia eller andra prydnadsbuskar kunna planteras in. Istället för formklippt föreslår den ena representanten att någon slags staty eller annan typ av landart skulle kunna placeras här eller på annat

ställe i parken, på likande sätt som i Vanås slottspark. De vill gärna binda samman trädgården och blomsterträdgården och även lyfta fram gravhögsresten med uppröjning och skylt.

Tankar om vidareutveckling

Då de flesta delförslagen är uppskattade skulle en justering av förslaget genom att ta bort de formklippta buskarna räcka. Enligt kommunrepresentanterna skulle någon form av landart istället kunna föras dit som ett kontrasterande element som också skulle höja känslan av kultur på platsen.

En passande magnoliaart skulle vara buskmagnolia (*Magnolia sieboldii*) (figur 48) som vill ha vindskydd och beskuggning (Movium u.å) vilket Lineroträdgården kan erbjuda.

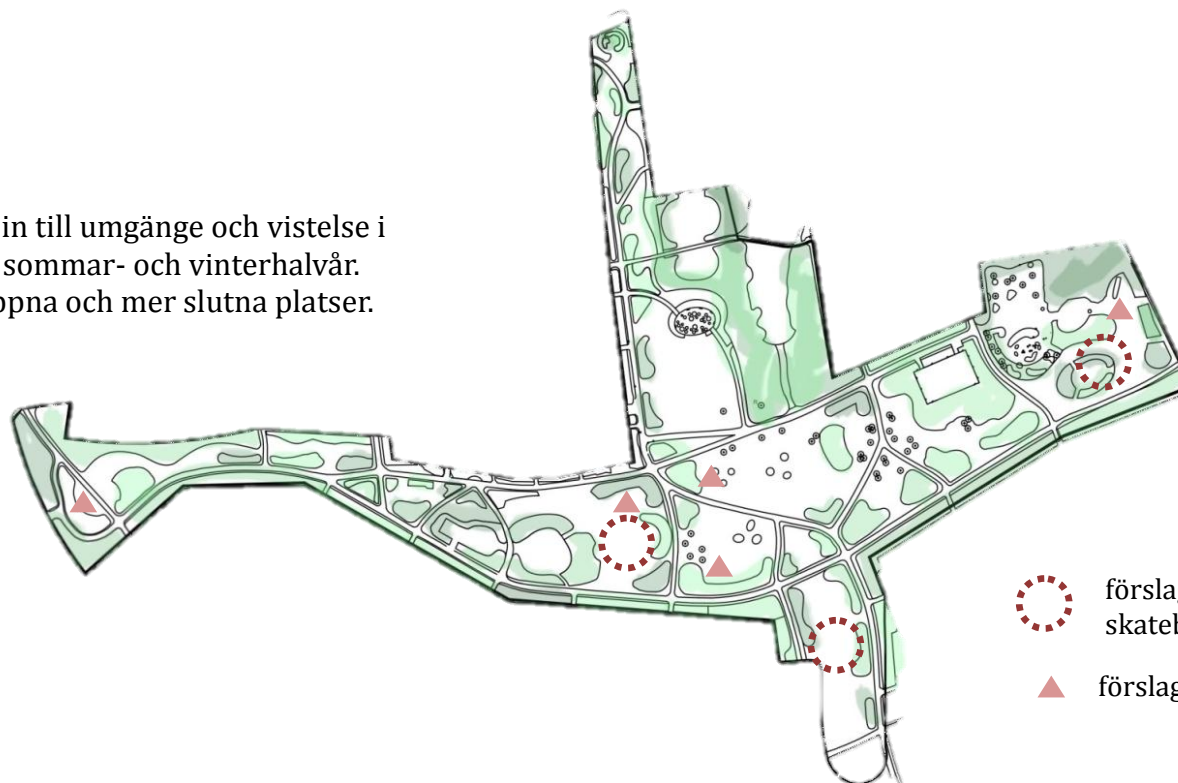

Figur 49. Buskmagnolians (*Magnolia sieboldii*) vackra blommor.

Förslag på punktinsatser i parken

Grillplatser.

Platser som bjuder in till umgänge och vistelse i parken både under sommar- och vinterhalvår. Placeras på både öppna och mer slutna platser.

○ förslag på placering av skateboardpark/beachvolleyplan

▲ förslag på placeringar av grillplatser

Skateboardpark.

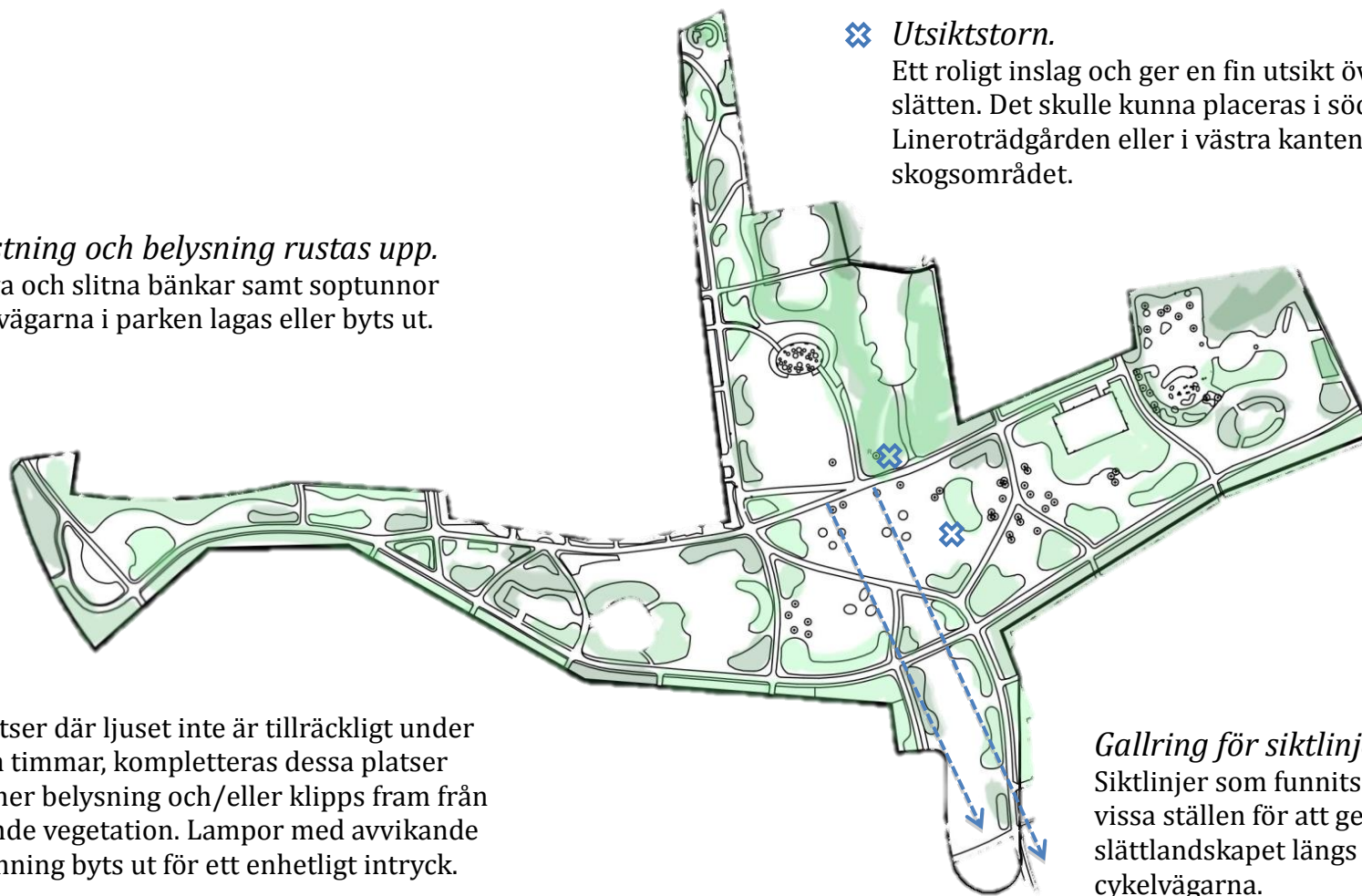
För att försöka minska åkandet på gång- och cykelvägar och för att möta en efterfrågan bland många ungdomar kan en skateboardpark anläggas. Den skulle också bidra till mer liv och rörelse i parken.

Beachvolleyplan.

Uppskattat av många ungdomar och planen kan även användas till annan träning. Det finns nya planer på flera håll i Lund men inte i närheten av Tre högars park.

Utrustning och belysning rustas upp.
Trasiga och slitna bänkar samt soptunnor längs vägarna i parken lagas eller byts ut.

På platser där ljuset inte är tillräckligt under mörka timmar, kompletteras dessa platser med mer belysning och/eller klipps fram från täckande vegetation. Lampor med avvikande utformning byts ut för ett enhetligt intryck.

❖ *Utsiktstorn.*

Ett roligt inslag och ger en fin utsikt över den skånska slätten. Det skulle kunna placeras i södra delen av gamla Lineroträdgården eller i västra kanten av det föreslagna skogsområdet.

Gallring för siktlinjer.

Siktlinjer som funnits tidigare tas fram på vissa ställen för att ge en fin utsikt mot slättlandskapet längs gång- och cykelvägarna.

Grillplatser

Bakgrund till idén

Avsikten med grillplatser i parken är att skapa samlings- och utflyktsplatser för att locka människor att stanna upp i parken.

Kommentarer från referenterna

Brukare 2 tycker om förslaget och menar på att det blir fler människor där om kvällarna för att grilla vilket eventuellt skulle skapa mer trygghet. Brukare 1 är dock skeptiskt till huruvida de skulle användas och upplever att en annan grillplats, närmre hennes bostad, tycks användas mest till ölrickande då burkar lämnats kvar. Brukare 3 är också skeptisk då hon tror att det kan medföra brandrisk.

Enligt de kommunanställda är grillplatser relativt enkelt att placera ut på flera ställen i parken. De anser att det skulle vara ett bra inslag i parken.

Tankar om vidareutveckling

Trots viss skepsis till förslaget att tillföra grillplatser kvarstår förslaget då det av en närboende brukare samt kommunen anses bra och genomförbart. Genom att modifiera förslaget till att bara anlägga dem på öppnare platser skulle eventuellt risken att de blir ett tillhåll för ölrickande minska.

Skateboardpark

Bakgrund till idén

Sådana parker finns på flera ställen runt om i våra svenska städer och är populära inslag bland unga. Exempel på en sådan anläggning finns i grannstaden Malmö i Stapelbäddsparken. Bland kommentarerna inför medborgarstämman (Lunds kommun 2012) önskas en skateboardpark till ungdomarna. Tidigare har också påpekats att skateboardåkande är populärt i parkens asfalterade och sluttande vägar (Sonesson 2000).

Genom att anlägga en park skulle åkandet förhoppningsvis flyttas från vägarna och bli mindre riskfyllt. Placeringsförslagen är på platser som inte har så mycket träd i direkt anslutning. Detta för att komma ifrån allt för mycket löv i anläggningen.

Kommentarer från referenterna

Brukare 1 och 3 berör skateboardparken och tycker att detta är en bra idé. Brukare 1 tycker att en skateboardpark vore lysande och en passande aktivitet för de unga i området. Hon tycker att den skulle passa i de södra delarna nära Linero centrum. Brukare 3 tycker också att en skateboardpark vore trevligt.

Kommunen meddelar dock att det med dagens ramar för parken inte finns någon möjlighet att anlägga något sådant då detta kräver stora ekonomiska satsningar. Det ska anläggas en påkostad skateboardanläggning i Stadsparken i centrala Lund vilket gör det än svårare att motivera en satsning i Linero för tillfället.

Tankar om vidareutveckling

Enligt brukare 1s förslag, och de olika föreslagna placeringarnas förutsättningar, skulle den sydligaste placeringen vara lämpligast. Då förslaget från början inte mättes mot de ekonomiska aspekterna sågs det tidigare önskvärt. Men då en skateboardpark kräver stora ekonomiska satsningar för att bli ordentlig och tilltalande blir inte detta alternativ särskilt aktuellt för upprustningsprojektet under 2015.

Beachvolleyplan

Bakgrund till idén

Genom att skapa en plats för möten, möjligtvis främst för ungdomar men också äldre som är spelsugna, skulle parken befolkas mer och bli mer livfull. Då spelare ofta ses vänta på att planer ska bli lediga i Lunds stadspark, tyder på att detta är en uppskattad aktivitet bland många.

Kommentarer från referenterna

Brukare 3 tycker att beachvolleyplan är en bra idé. Brukare 1 tycker att det kan vara roligt men upplever samtidigt att planer, som finns närmare hennes bostad norr om Linero, inte används så mycket.

Kommunen menar att en sådan här anläggning skulle vara mer realistisk än en skateboardpark men att det är viktigt att rätt förutsättningar finns på platsen så som en plan yta. De tycker också att en del andra av förslagen är viktigare att genomföra än detta.

Tankar om vidareutveckling

Förslaget modifieras inte men skulle eventuellt väljas bort vid val av insatser i parken. En slutsats huruvida vilken av de föreslagna placeringarna som är mest lämplig enligt referenterna, går inte att dra. Men med tanke på de olika platsernas förutsättningar, som planhet, och omgivande karaktärer föreslås den i förslaget mest västliga placeringen.

Utrustning och belysning rustas upp

Bakgrund till idén

Detta är förslag som av platsanalyserna känns befogade för att höja standarden i parken. Upprustningen skulle ge ett tryggare intryck då platsen får ett mer ombonat och ordnat uttryck (Jansson et al s. 20). Att komplettera belysningen skulle också bidra till en mer ordnad känsla och framförallt en mer upplyst miljö. Efterfrågan samt vikten av upplysta vägar nämns inför LIP-projektet (Sonesson 2010), bland inkomna synpunkter angående Linero (Lunds kommun 2012) och även i forskning kring trygghet i bostadsnära miljöer (Jansson et al 2012; Gunnarsson et al 2012). En bra belysning är också ett kriterium för parkkaraktären social.

Kommentarer från referenterna

Detta förslag tycker alla brukare är bra och viktigt. Brukare 1 tänker att många vill promenera och jogga i parken under kvällarna och att de måste kunna känna sig trygga. Hon tycker också att det är viktigt att bänkar, utrustning på lekplatser och papperskorgar ses över. Brukare 3 hänvisar också till vikten av att man känner sig trygg i parken efter mörkrets inbrott. Brukare 2 menar på att många undviker parken på grund av bristen på belysning.

Kommunen håller helt med om att detta är av stor vikt. De säger också att sådana ingrepp ofta blir dyra och att omgestaltning därför ofta får ge vika för dessa grundläggande underhållsarbeten.

Tankar om vidareutveckling

Då förslagets upplevs som väldigt viktigt för en bra upplevelse av parken görs ingen modifiering. Trots att det av ekonomiska skäl kan leda till att andra förslag får uteslutas bör det prioriteras.

Utsiktstorn

Bakgrund till idén

De fina glimtarna av det vida slättlandskapet inspirerar till att komma högre upp för bättre sikt. Det skulle kunna bli ett trevligt besöksmål i parken. Vid läsning av LIP-projektets måldokument återfanns en kommentar från en lärare vid Vikingaskolan som hade tyckt att ett utsiktstorn vore ett roligt inslag i parken (Sonesson 2000).

Kommentarer från referenterna

Brukare 1 tycker att ett utsiktstorn låter roligt och passande då man skulle kunna se långt över vidderna. Brukare 2 tycker att förslaget låter intressant.

Kommunen tycker att förslaget låter väldigt roligt och fräckt. De visar en stor modell från ett företag som de använt sig av till nya lekplatser i Lunds stadspark.

Tankar om vidareutveckling

Då detta förslag blev väldigt uppskattat görs ingen modifiering.

Gallring för siktlinjer

Bakgrund till idén

Här ligger i stort samma tankar till grund för förslaget som beskrivits under utsiktstorn samt att Grahn (1986), Blomberg (2005) och Brobeck¹² uttryckt hur fantastisk utsikten är, vilket gör att den bör exponeras mer. Detta önskades även vid de öppna mötena inför LIP-projektet (Sonesson 2000).

Kommentarer från referenterna

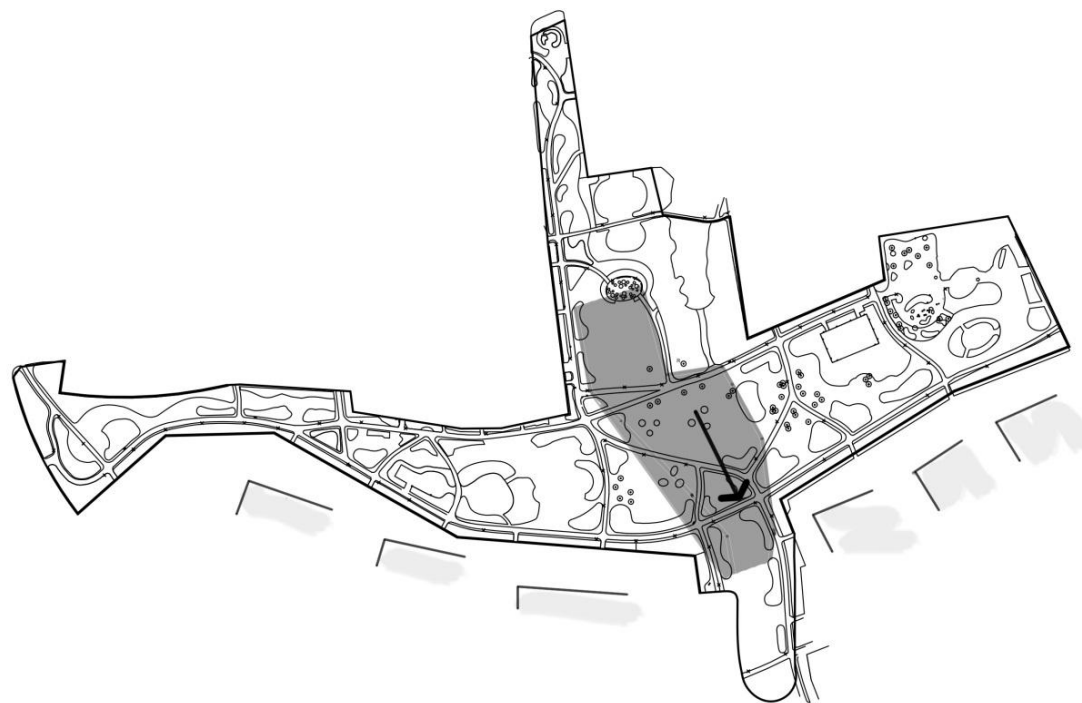
Brukare 1 och 2 tycker att gallring för bra siktlinjer är viktigt och ett bra förslag. Brukare 1 skriver, angående förslaget till blomstergården, att det retar henne att utsikten mer och mer försvinner bakom träd och buskar.

Kommunens representanter tycker också att siktlinjerna är viktiga att behålla/plocka fram. Den ena representanten undrar om det finns fler än de som visas i förslaget.

Tankar om vidareutveckling

Då referenterna håller med om att utsikten från parken behöver plockas fram görs ingen modifiering av förslaget. I figur 50 görs dock en förtydligan om vilket område i parken som delvis redan har en bra utsikt men som har potential att förbättras. Områdets utbredning styrs mycket av byggnader som skymmer sikten på andra ställen i parken, men också av topografi. På vissa ställen

kan en ganska omfattande gallring krävas för att skapa bättre siktlinjer över slättlandskapet. Där bör dock en avvägning göras med hur stora värden som går förlorade i parken av att gallra allt för kraftigt.

I figur 50 visas det område som idag har en bra sikt över slättlandskapet men också har en stor potential att gallras fram mer. Områdets utbredning styrs dels av parkens topografi men också av de angränsande byggnader som står i vägen för sikten på flera ställen i parken.

¹² Brobeck Lars Parkintendent Lunds kommun muntligt 2014-11-21

Förslag för parkens bestånd och ridåplanteringar

Figur 51. Klätterhortensia (*Hydrangea petiolaris*) avlövad klättrandes upp för en stam.

Figur 52. Rhododendron (*Rhododendron* sp.).

Figur 53. Hybridkejsarolvon (*Viburnum x bodnatense*) i blom.

Inplantering för både variation och för att hindra stort uppslag av sly vid gallring. Klättrväxter som murgröna och klätterhortensia kan användas som både marktäckare och klättrare. Exotiska växter som magnolior och praktvide kan också bli spännande utsmyckning i planteringarna. I fältskitet kan vintergröna lingon, blåbär och vinterrosling planteras in. Vintergröna buskar och träd såsom spännande sorter av gran, rhododendron och vinterblommande kejsarolvon ger också intressanta inslag under vintern.

Figur 54. Praktmagnolians (*Magnolia x soulangiana*) stora blommor.

Figur 55. Vinterrosling (*Leucothoe fontanesiana*) klarar att växa i skugga och får knallröda höstfärger (*Movium* u.å)

Differentiering av bestånden.

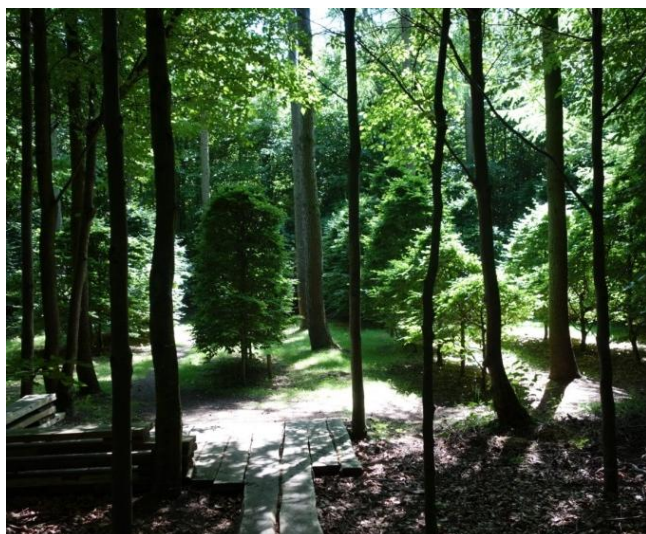
Detta kan skapas genom att gallra på olika sätt, plantera in olika växter och ha olika karaktärer som mål vid dessa insatser. På vissa ställen finns idegran som frösått av fåglar. Även benved har tidigare planterats in och finns i brynzoner. Dessa kan gynnas genom gallring av skuggande individer och några fler kan planteras in. Färgglada små frukter ger färg under höst-vinter.

Figur 56. Foto från november på idegran (Taxus sp.) med orange frukter.

Figur 57. Benveden (Euonymus sp.) färgglada frukter, även detta i november månad.

Figur 58. Exempel på formklippta och friväxande bokar i Alnarps västerskog.

I dungar där det finns unga och lägre exemplar av avenbok kan dessa formklippas till spännande former. De unga skotten har dessutom kvar löven under vintern. På andra ställen kan en pelarsal eftersträvas och på ett tredje kan flerskiktade bestånd med större artvariation eftersträvas.

Figur 59. En gammal bokskog med pelarsalskaraktär.

Ljussättning.

På väl valda platser görs ljusinstallationer som tänds och exponerar träd när mörkret faller.

Figur 60. Upplysta flerstammade träd i mörker.

Gallring för insyn i bestånden från vägarna. För att insynen i bestånden ska bli bättre görs en kraftig gallring upp till ca två meters höjd där så behövs.

Vid vägkorsningar tas buskar och träd bort.
Cyklister kan komma i hög fart i den bitvis mycket sluttande parken. Därför görs sikten bredare genom att vegetationen tas bort i korsningar samt vid sträckor där vegetationen går för nära eller ut i gångbanan. För att inte ridåer ska bli för smala kan de istället få växa samman och bredda sig bort ifrån gång- och cykelvägar.

Figur 61 visar principiellt hur en breddning av sikten på en cykelväg i Tre högars park kan göras.

Inplantering för både variation och för att hindra stort uppslag av sly vid gallring

Bakgrund till idén

Bland planteringarna som domineras av avenbok sticker andra arter ut på ett fåtal ställen och ger ett mer intressant uttryck till just den platsen. Att variera artsammansättningen genom att plantera in andra växter skulle bidra till att fler ställen blir intressanta. Förslagen innehåller flera vintergröna arter och växter med egenskaper som på olika sett bidrar med kvaliteter till den avlödade perioden (figur 50 & figur 51).

Vegetationen som är vintergrön och den som har tidigt bladutslag kommer att skugga marken. Marktäckande vegetation och örter kan hindra eller minska uppslag av oönskad vegetation (Gunnarsson et al 2012 s. 30). Detta beror på att livskraften hos de vedartade fröplanterna och rotskotten avtar med minskad ljusstillgång (Gunnarsson et al 2012 s. 18).

Differentiering av bestånden

Bakgrund till idén

I Alnarps västerskog kan man se hur man med hjälp av olika gallrings- och skötselinsatser kan skapa olika slags rum och karaktärer i trädbestånden (figur 56). Wiström et al (2009) menar att en kreativ skötsel kan ge en större upplevelserikedom till ointressanta planteringar som tappat sin karaktär till följd av en eftersatt skötsel. Detta kan åstadkommas genom att accentuera befintliga, men skymda, kvaliteter i bestånden så som karaktärsfulla individer eller genom att komplettera med vintergrönt, klätteväxter eller exotiska växtslag. Gustavsson (1985 s. 41) anser också att rätt skötsel kan skapa en intressant variation mellan delarna i en större park. Detta kan ske genom att rikta skötseln mot de ställen som behöver den mest och genom att ha olika inriktningar för att få fram olika karaktärer.

Ljussättning

Bakgrund till idén

I många trädgårdar och parker runt om i Sverige kan trenden att belysa något träd eller ett buskage ses. Särskild inspiration har tagits från småstaden Alingsås i Västergötland, som varje oktober arrangerar en slinga genom staden med ljusinstallationer av olika ljusdesigners (Ljuskansliet u.å), vilket ger liv åt det allt mer mörknande oktober och människor tar sig ut för promenad eller socialt umgänge.

Ljuset är också helt enkelt tänkt att göra parken ljusare och bidra till en tryggare upplevelse samt vara en attraktion under den mörka tiden av året.

Gallring för insyn i bestånden från vägarna

Bakgrund till idén

Detta förslag grundar sig i att försöka möta kommentarer om att parken och cykelvägar känns otrygga. Enligt Jansson et al (2012) är insikt och gallring upp till 2,5 m höjd bra i trygghetsfrämjande syfte.

Vid vägkorsningar tas buskar och träd bort

Bakgrund till idén

Detta förslag grundar sig mycket på samma underlag som föregående förslag. Men här är också den faktiska säkerheten betydande. Cyklisterna och skateboardåkarna upplevs ha hög fart i parken och därför efterfrågas upprensning vid vägkorsningarna (Sonesson 2010).

Kommentarer från referenterna

Brukarna gillar förslagen om att röja upp i bestånden. Brukare 1 tycker att det är bra att tänka på växternas höjd för att behålla fri sikt. Att förslagen tar upp skötsel aspekten tror hon är bra då skötseln säkerligen behöver minimeras. Hon tycker att

rhododendron låter fint men att de behöver surare jord. Att få in ljusinstallationer som skulle kunna variera med årstiderna tycker hon också låter bra. Brukare 2 gillar inslaget av klätterväxter, exotiska växter, lingon och blåbär. En gallring vid korsningarna på cykelvägarna anser hon är viktigt. Brukare 3 tycker också att det är viktigt att förbättra sikten och bredda sikten på cykelvägarna.

Kommunrepresentanterna håller med om att det är viktigt att utveckla och gallra i bestånden. De menar att det är viktigt att se långsiktigt och ta till ordentligt vid en gallring. De vägar som är cykelleder i parken borde lokaliseras för att satsa mer på trädriddarna som löper längs med dessa. De nämner också att cykelleder måste sammanfalla med prioriteringen av vägar gällande snöröjning.

De tycker att formklippning vore snyggt på rätt platser i parken. Däremot är de osäkra på lingon och blåbär som undervegetation. De tror inte de skulle trivas då deras preferenser antagligen inte kommer stämma överrens med parkens förutsättningar. Den ena representanten berättar att de haft svårt att hitta bra växter till fältskitet. De föreslår att vårlökar sätts i bestånden för mer vårflor.

Tankar om vidareutveckling

Då merparten av förslagets delar verkar uppskattade av både brukare och kommunrepresentanter kan de användas utan större modifieringar. Eftersom växtvalet till fältskikt har fått kommentarer om att innefatta arter som är svåretablerade och har andra preferenser än vad platsen erbjuder, byts dessa ut. Växter som redan har etablerat sig i några av bestånden i parken föreslås istället: murgröna (*Hedera sp.*) och gulplister (*Lamium galeobdolon*) men även lundgröe (*Poa nemoralis*) och myskmadra (*Galium odoratum*). Dessa arter föreslås eftersom de passar som fältskikt i skogsbestånd (Gunnarsson et

al 2012 ss. 30-31). Ett tillägg av blandade lökväxter så som rysk blåstjärna (*Scilla siberica*), snöklocka (*Leucojum vernalis*) (figur 60) och krokus (*Crocus sp.*) (figur 61) görs också.

Figur 62. Ett hav av den tidigt blommande snöklockan (*Leucojum vernalis*).

Figur 63. En lila krokus (*Crocus sp.*) i full blom.

Sammanfattning av idékatalogen

Kommentarerna och andra faktorer, så som i hur stor utsträckning förslaget bidrar med kvaliteter eller möter de av analyserna påvisade bristerna, har legat som grund för den följande prioriteringen av förslagen. En prioritering känns nödvändig då hela idékatalogen innehåller många förslag. För att göra arbetet mer användbart för en konsult vid utvecklingen av Tre högars park krävs någon form av rangordning. Förslagen är uppdelade i första och andra prioritet samt förslag som faller bort. Efter följer en kort listad förklaring till gjord prioritering.

Prioritet ett

Utveckling av torrängen i öster – uppskattat, inte så kostnadsdrivande, utvecklar den artrika parkkaraktären, platsen idag känns övergiven.

Hundrastgård – stor efterfrågan från både kommun- och brukarreferenter, många hundar besöker parken.

Naturlekplats – uppskattat inslag, mer plats för både vuxna och små barn att leka på.

Körbärsridå – uppskattat, ger mervärde till vår med blomning, höst med höstfärger och vinter med intressanta stammar.

Betes hagar med får – uppskattat inslag, ger något helt nytt till parken, blir en attraktion för stora som små.

Utveckling av de befintliga bestånden och ridåerna i parken – delar av förslaget tydligt omtyckt, skulle möta behovet av att skapa större variation i parken, av stor vikt för upplevelsen av trygghet.

Grillplatser – uppskattat av de flesta referenterna, ett nytt inslag i parken, skapar samlingsplatser för besökare i alla åldrar.

Upprustning av utrustning – tydligt behov, stor betydelse för upplevelsen av parken.

Utsiktstorn – uppskattat och något nytt, ger ett nytt inslag av parken och utnyttjar läget med fin utsikt.

Skogsområde – uppskattat av de flesta referenterna, skulle med tiden ge intressanta inre rum, utvecklar parkkaraktärerna vild, artrik och tillflykt om naturleken placeras här.

Gallring för siktlinjer – utsikten anses viktig av många.

Prioritet två

Tennisbana – uppskattat av kommunrepresentanter, en dyr anläggning, skulle eventuellt ligga under prioritering ett om samarbete och delning av kostnaden med tennisklubb genomförs.

Beachvolleyplan – uppskattat förslag som plats att aktivera sig på, dock främst ungdomar som tar del av den, osäkert hur mycket förslaget skulle bidra till att motverka parkens brister.

Pergola med hammock – skulle ge ett nytt inslag åt parken, höjer trädgårdskänslan, osäkert hur uppskattat det är, blomsterrundlar bör inte tas bort utan får om anläggning sker utformas i samspel med dessa.

Solitära träd – ett enkelt ingrepp, ger annat formspråk åt platsen, osäkert hur uppskattat, om andra ingrepp görs på gräslandskapet blir detta mindre viktigt.

Lineroträdgården – uppskattat av de flesta, med modifiering ett ganska lätt ingrepp, dock har platsen värden som den ser ut idag vilket gör att den hamnar under prioritering två.

Blomsteräng – uppskattat inslag, om körsbärsridå och fårhagar etableras i parken kan detta dock bli mindre aktuellt men skulle gå att kombinera.

Förslag som faller bort

Skateboardpark – allt för stora ekonomiska medel krävs, en stor anläggning ska byggas i centrala Lund.

Vattenlandskap – fel förutsättningar på platsen och skulle bli för dyrt att anlägga på grund av det.

Tre högar – inte så uppskattat, kan eventuellt bli allt för kostnadsdrivande på grund av skötsel, osäkert om det möter ett behov i parken.

Multifunktionell plats – platsens gräsmatta är fin och används idag, temporära lösningar funkar istället vid evenemang.

Diskussion

Metod

Arbetets metod och process har fått en intressant utveckling då arbetet legat på halvfart över en ganska lång period. En stor nackdel för upplevelsen av parken har självklart varit årstiden som inte gett en rättvis bild av hur parken är under sommarhalvåret. Att ändå göra en platsanalys under den avlödade tiden har varit bra för att särskilt kunna se brister och kvaliteter under denna period vilket varit givande och en inspiration för att komma fram till förslag som poängterar vintervärden.

Analysen utifrån de åtta parkkaraktärerna är subjektivt grundad. Detta medför att resultat och slutsatser från analysen till stor del grundar sig på författarens egen upplevelse av platsen då definitionerna av parkkaraktärerna inte är helt entydiga, vilket kan medföra skillnader vid tolkning av dessa. Eventuellt hade analysen blivit mer precis och jämförbar ifall exempelvis Nordhs (2006) utveckling av parkkaraktärerna använts fullt ut, vilka är mer specificerade och innehåller checklistor för identifikation av karaktärerna.

För att fånga upp fler personers åsikter och idéer hade någon form av enkät- eller kvalitativ intervjumetod, alternativt något annat slags möte med boende på platsen, kunnat ge en bredare bild av behoven i parken. På grund av den begränsade omfattning av arbetet tycktes dock detta allt för tidskrävande. Istället grundar sig analysen av upplevda brister och kvaliteter i parken på dokumentation av tidigare dialog med boende i området (Sonesson 2000; Lunds kommun 2012), på samtal med anställda vid Lunds kommun, på litteratur samt författarens egna bedömning.

Åsikter från några av parkens brukare har ändå lyfts fram i arbetet genom de brukarreferenter som fått ge kommentarer på de olika förslagen. De fick förslagen utskickade per mail. Här kan tänkas att möten med personerna skulle ha bidragit mer till arbetet då brukarreferenternas svar och kommentarer varit av varierande slag och innehåll. Vid ett möte skulle en dialog kunna föras och frågetecken från respektive håll skulle lättare ha rätats ut. Detta märktes vid mötena med representanterna från Lunds kommun angående förslagen. Att upprätta en tydlig mall eller ett formulär skulle eventuellt också gjort svaren mer jämförbara. I den mall som skickades ut var endast huvudrubrikerna angivna. Mallen blev odetaljerad på grund av att det upplevdes som en mer överkomlig uppgift att be referenterna om. Ifall de upplevde en mer detaljerad mall som styrande och betungande skulle det kunna leda till att inga synpunkter erhöles från dem.

Eventuellt hade kommentarerna från brukarna också varit annorlunda ifall svar också hade inkommit från manliga brukare. Kring detta går bara att spekulera och i stort antas ändå prioriteringen ha blivit liknande men eventuellt skulle känslan av otrygghet inte nämnts lika mycket av män och åtgärder för att skapa trygghet hade i så fall inte fått lika hög prioritet bland dem. Det hade också varit intressant att få in svar från yngre brukare för att se hur deras åsikter skulle se ut. De skulle kanske visa större uppskattning för de mer aktivitetsgrundade förslagen som beachvolleyplan och skateboardpark, än att få in blommande körsbär i parken. Dock tror jag att åsikterna inte hänger samman med kön eller ålder utan helt enkelt vilka intressen man har och i hur vid kontext man ser att parken ska vara användbar för olika personer.

De olika referenternas kommentarer har påverkat vidareutvecklingen och/eller prioriteringen av förslagen. Under tiden som förslagen var ute på remiss har också författarens

uppfattning om park och förslag förändrats något, vilket också haft viss påverkan på förslagens olika prioriteringar och modifieringar.

Att inte få med skötselbolagets synvinkel på förslagen var oturligt då det hade varit intressant att få in skötsel aspekten tydligare i relation till förslagen. Skötsel aspekten har alltid funnits med vid framtagande av insatser i parken men har sällan varit helt styrande. Ifall skötselbolaget hade fört fram sina synpunkter skulle eventuellt prioriteringen sett något annorlunda ut med en tydligare koppling till hur skötselkrävande de olika förslagen skulle förväntats bli.

Från kommunrepresentanterna har ändå skötsel aspekten varit tydlig, så även de förväntade anläggningskostnaderna. Deras kommentarer har fått väga tungt vid tankar kring vidareutveckling och prioriteringen av förslagen då de har mycket kunskap om och erfarenhet av offentliga grönområden. De ger också en legitimitet åt förslagen på grund av sin profession och ställning i kommunen.

Parkens kvaliteter och brister

Genom analyser av platsen har olika karaktärer, tillgångar och brister kunnat lokaliseras i parken. De visar att det finns både kvaliteter att ta till vara på men också brister som kan ses som potentiella utvecklingsprojekt. Bristerna utgörs i huvudsak av att parken kan upplevas som otrygg, har en ganska ensidig användning vilket kan vara en följd av den ganska ensidiga vegetationssammansättningen samt brist på saker att göra i parken. Även kommentarer från tidigare utvecklingsprogram (Sonesson 2000), medborgarstämmor (Lunds kommun 2012) och referenterna i detta arbete pekar på att parken är i behov av en ansiktslyftning och en utveckling för att upplevas som trygg.

Jag anser att en utveckling av parken ligger helt rätt i tiden då stadsdelen växer och utvecklas. Det understryks också av Jacobs (2005) som anser att en parks användande påverkas av omgivningens förändring. Om läget utnyttjas på rätt sätt, och en utveckling av parken görs i samband med omgivningens utveckling, skulle en mer positiv känsla för parken kunna skapas vilket i sin tur skulle kunna generera en mer använd och välbesökt park. Med förtätningen av Linero kommer dessutom en större mängd potentiella användare som kan vara med och bidra till en ökad användningsgrad.

Förslagen och idéerna för Tre högars park

Förslagen är grundade på flera olika faktorer och idéer som har kommit till av varierade anledningar, men är alltid grundade i analyserna. Genom referensplatser och litteraturstudie har förslag kunnat formas som enligt författaren upplevts vara intressanta som målbilder.

Förslagen innehåller, som parkintendenten vid Lunds kommun uttryckte sig, mycket av olika saker som är aktuellt inom branschen¹³. Detta kan göra att förslagen ses som spretiga och osammanhängande. Grundtanken var inte att alla förslag skulle implementeras i parken på de föreslagna platserna, utan ett urval av dem. De bör ses som förslag på åtgärder som skulle kunna bidra till en mer innehållsrik park. Förhoppningen är att förslagen i idékatalogen också ska kunna finnas som inspiration vid utvecklingen av andra parker.

Genom att skicka ut förslagen, vilka är framtagna för att möta de brister och problem som analyserna visat på, har referensgruppens kommentarer kunnat bidra till en uppfattning av huruvida de är lämpliga att gå vidare med eller ej. Främst i de tre brukarnas kommentarer har behovet av upprustning för

¹³ Brobeck Lars, Parkintendent i Lunds kommun, muntligt 2015-01-13

trygghet och mer skönhet nämns. Därav har responsen på förslagen överlag varit positiv från dem då de ser fram emot en förändring i parken.

Utgår man från att en parks användande påverkas av omgivningens förändring, precis som Jacobs (2005) menar, skulle detta också vara ett tillfälle att ändra det ganska ensidiga användandet av parken till ett mer varierat. I och med en rikare närmiljö så kan Tre högars park bli mer attraktiv och utnyttjad under fler timmar av dygnet. Genom att tillföra olika element eller genom modifiering av befintliga, skulle resultatet kunna bli väldigt lyckat.

Huruvida parkens befintliga värden reduceras eller ej, ifall förslagen genomförs i parken, är svårt att avgöra på förhand. Men då inget förslag innebär någon direkt påverkan på infrastrukturen eller har någon större påverkan på den mogna karaktär som parken har, kan antas att förslagen inte skulle reducera dagens värden i någon större utsträckning.

Förslagets prioriteringsordning

Några av förslagen tycks mer essentiella för att parken ska bli en mer trivsamt plats att vara i än andra. Dessa anser jag är de som berör säkerhet och trygghet så som uppröjning för sikt i vegetationsridåer samt förnyelse av utrustningen. Då brukares kommentarer och analysen av parken visar att parken är i behov av en ansiktslyftning är dock fler än bara de trygghetsgivande förslagen viktiga att prioritera. Eftersom det aktuella projektet *Framtidsparken* inte kan rymma alla förslagen i idékatalogen har ett försök till en prioriteringsordning gjorts. Det är stor risk att även de i detta arbete högst prioriterade förslagen inte rymms

inom projektet. Detta för att den grundläggande upprustningen av utrustningen snabbt blir dyr¹⁴.

Bland kommentarerna från referenterna, utöver ökad trygghetskänsla i parken, framgår att fler ställen att sitta på och samlas kring samt mer blomning vore något önskvärt. Jag uppfattar det som att det finns en önskan att det ska finnas mer att utforska, göra och njuta av i parken. Kortfattat en större variation. Därför är intentionen att prioritet ett ska innefatta en stor variation och de mest uppskattade inslagen, samtidigt som ett försök att kunna rymmas inom projektet *Framtidsparken* gjorts.

Bland förslagen med högst prioritet i detta arbete är de flesta av ett sådant slag att de skulle passa in i en naturlig park. De skulle inte sticka ut så mycket och på så sätt ge en ganska homogen känsla i parken. Förslagen av andra prioritet har fler inslag av icke traditionella element i naturliga parker. Många av dem är också dyrare att anlägga kombinerat med att de flesta av dessa förslag fått något svalare respons från referenterna.

De förslag som fallit bort har inte varit lika uppskattade eller har varit orealistiska att genomföra, främst av ekonomiska skäl. Att de inte varit lika uppskattade kan också bero på hur kommunikativa och säljande förslagen varit när referenterna har fått se dem. Därför kan detta också ses som en typ av brist i arbetet, liksom den ganska homogena gruppen av brukarreferenter, vilket kan ha påverkat prioriteringen.

En attraktiv och välbesökt park upplevs som trygg

Vad som styr att en park upplevs trygg kan vara olika faktorer. Gunnarsson et al (2012) menar att en miljö som upplevs vara välskött påverkar upplevelsen av trygghet positivt. Ett

---

¹⁴ Brobeck Lars, Parkintendent i Lunds kommun, muntligt 2015-01-13

antagande kan göras att en välskött miljö samtidigt upplevs som tilltalande och attraktiv. Enligt en av referenterna till arbetet skulle närvaro av fler människor i parken göra att den upplevs mer trygg. Detta skulle kunna visa på att hypotesen har en hög sannolikhetsgrad.

Genom riktade skötselinsatser och smärre tillägg i form av främst växtmaterial kan platsen bli mer attraktiv

Att undersöka huruvida förslagen faktiskt skulle göra parken mer attraktiv, i den bemärkelsen att den skulle få fler besökare, går bara att spekulera kring. Gustavsson (2004) menar att upplevelsen av natur består av väldigt olika aspekter och att ett mer varierat landskap ger en rikare miljö som passar många. Genom att realisera en del av förslagen i parken skulle den få fler intresse- och aktivitetsskapande element än vad den har idag. En ökad variation skulle då uppnås och fler besökare skulle lockas till parken.

Slutsatser

Från litteratur, analyser och referenters kommentarer kan följande slutsatser göras:

- Parkens storlek och nuvarande värden ger den stora förutsättningar för att bli mer mångfacetterad och innehållsrik och därmed locka fler besökare.
- Ett långsiktig mål för skötseln av parken behövs.
- Parken behöver förnyas för att bli mer använd.
- Ekonomin, både gällande skötsel och anläggning, har stor betydelse för vilka förslag som har fått en lägre prioritet eller valts bort.
- Förslagen med högsta prioritet har mycket naturkaraktär, vilket gör att de skulle smälta in väl i Tre högars park.

Källförteckning

Figurförteckning

<u>Figurnummer</u>	<u>Upphovsperson</u>
1 - 2	© Lantmäteriet I2014/00764 <i>Fastighetskarta</i> (2015)
3-9; 11-14; 16-18; 21-27; 30-31; 33-40; 45-47; 50; 53-54; 56-57; 59; 61-63	Lovisa Gustafsson
10	Emmi Sundén
15	Kristina Bonander
19	Camelia TWU (2006-07-03) <i>A table and four chairs</i> https://www.flickr.com/photos/cameliatwu/4003047131 (Licens Creative Commons BY NC ND)

20	Arbyreed (2010-01-21) Pine and Birch https://www.flickr.com/photos/19779889@N00/4304406930 (Licens Creative Commons BY NC SA)
28	Mad African!: (Broken Sword) (2006-10-12) <i>A day at Court</i> https://www.flickr.com/photos/mad_african78/360706029 (Licens Creative Commons BY NC)
29	Johan Wistbacka (2012-06-12) <i>#valper i parken</i> https://www.flickr.com/photos/donjohann/7366241758 (Licens Creative Commons BY NC)
32	Sigfrid Lundberg (2014-05-04) <i>L1007810_v2</i> https://www.flickr.com/photos/sigfridlundberg/14123966195 (Licens Creative Commons BY NC)
41	Niels Linneberg (2013-09-07) <i>Får.</i> https://www.flickr.com/photos/linneberg/9737406324 (Licens Creative Commons BY NC SA)

42	Pål-Nils Nilsson <i>TåsjöRAÄ1.jpg</i> https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/79/T%C3%A5sj%C3%B6RA%C3%841.jpg (Licens Creative Commons BY)	52	Bernard Blanc (2014-05-18) <i>Au jardin, dernier rhododendron, Bosdarros, Béarn, Pyrénées Atlantiques, Aquitaine, France.</i> https://www.flickr.com/photos/50879678@N03/14126524489 (Licens Creative Commons BY NC SA)
43; 58	Roland Gustavsson		
44	Incredible how (2009-06-02) <i>Yellow rattle</i> https://www.flickr.com/photos/incrediblehow/4663137751/in/photolist- (Licens Creative Commons BY NC ND)	55	James Gather (2009-03-24) <i>Leucothoe fontanesiana #1</i> https://www.flickr.com/photos/jim-sf/3386789760 (Licens Creative Commons BY NC ND)
48	Matt Lyons (2005-01-09) <i>Topiary</i> https://www.flickr.com/photos/37613229@N00/3152952 (Licens Creative Commons BY NC ND)	60	Anguskirk (2003-12-07) <i>Christmas Illuminations at Westonbirt Arboretum</i> https://www.flickr.com/photos/anguskirk/2691701303 (Licens Creative Commons BY NC ND)
49	Wendy Cutler (2012-05-22) <i>20120522_CameliaPathCameliaPath_OyamaMagnolia_Cutler_P1240020</i> https://www.flickr.com/photos/wlcutler/7631216676 (Licens Creative Commons)		
51	Veidekke_SE (2008-10-18) <i>Marenhill, Södertälje</i> https://www.flickr.com/photos/veidekke_se/5116824651 (Licens Creative Commons BY NC ND)		

Litteraturförteckning

- Berg, P. G. (2009) Fyra nyanser av grönt – den uthålliga stadens fraktala grönstruktur I: Hedfors P. (red.) *Urban naturmark i landskapet en syntes genom landskapsarkitektur*. Rapporter för institutionen för stad och land nr 3/2009 Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet
- Berggren-Bärring, A.-M. & Grahn P. (1955) *Grönstrukturens betydelse för användningen*. Lic.-avh. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet
- Brännström, C. (2010) *En studie om vilken vägledning parkkaraktärerna kan ge vid gestaltning av grönområden* Institutionen för kulturvård Göteborgs universitet (Uppsats för avläggande av filosofie kandidatexamen i Kulturvård, Trädgårdens hantverk och design 21 hp)
- Bucht, E. (1987) Stadens uterum och lungor I: Statens Råd för Byggnadsforskning *Grönområden i tätort Program för forskning och utveckling* Stockholm: Statens Råd för Byggnadsforskning (Rapport - Byggnadsforskningsrådet; nr G5)
- Busse Nielsen, A. (u.å)[Föreläsningspresentation] Tillgänglig: [http://www.european-foresters.org/DanishGCM/Anders%20Busse%20Nielsen Design%20aspects-small.pdf](http://www.european-foresters.org/DanishGCM/Anders%20Busse%20Nielsen%20Design%20aspects-small.pdf) [2015-02-26]
- Busse Nielsen, A. (2011) *Landscape laboratories 2008-10 Guided and supervised activities & publications* Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet (Landskap trädgård jordbruk, 2011:21)
- Florgård, C. (2009) Grönskan spelas bort I: Hedfors P. (red.) *Urban naturmark i landskapet en syntes genom landskapsarkitektur* Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet (Rapporter för institutionen för stad och land, nr 3/2009)
- Gunnarsson, A. Jansson, M. Fors, H. Kristensson, E. (2012) *Vegetationsstyrning för ökad trygghet* Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet
- Gustavsson, R. (1981) *Natur-lik grönytor i parker och bostadsområden: en beskrivning av forskningsprojektets bakgrund, dess experimentella del samt en kort genomgång av viktiga vegetationstyper, klassificerade utifrån deras uppbyggnad (struktur, form)* Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet (Konsulentavdelningens rapporter, Landskap 58)
- Gustavsson, R. (1985) *Miljökatalogen : handbok i skötsel av naturlika planteringar*. Dalby: Domänverkets plantskola
- Gustavsson, R. & Fransson, L. (1991) *Furulunds fure – en skog i samhällets centrum*. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet (Stad & land, nr 96/1991)
- Gustavsson, R. (1993) In Natura [inkl. Helsingborg]. *Utblick landskap*, v. 10(2), s. 26-31.

Gustavsson, R. (2004) Exploring woodland design: designing with complexity and dynamics I: Dunnet, N. & Hitchmough, J. *The dynamic landscape: design, ecology and management of naturalistic urban planting*. London: Spon Press

Grahn, P. (1986) *Grönplanering för människor*. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet (Stad & Land, Nr 44/1986)

Grahn, P. (1991) *Om parkers betydelse*. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet (Stad & Land, nr 93/1991)

Grahn, P. (1991) Utveckla parkerna! *Gröna Fakta, nr A3* Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet

Halvorsen, K. (1992) *Samhällsvetenskaplig metod* Lund: Studentlitteratur

Harder, L. (2011) *Trädgårdsrum för återhämtning - En undersökning av rumsliga kvalitéer i skapandet av en terapeutisk trädgård på Gotland* Institutionen för kulturvård Göteborgs universitet (Uppsats för avläggande av filosofie kandidatexamen i Kulturvård, Trädgårdens hantverk och design 21 hp)

Hitchmough, J. & Dunnet, N. (2004) Introductions to naturalistic planting in urban landscapes I: Dunnet, N. & Hitchmough, J. *The dynamic landscape: design, ecology and management of naturalistic urban planting*. London: Spon Press

Höök Patriksson, K. (1998) *Skötselhandboken för gårdens natur- och kulturvärden* Jönköping: Jordbruksverket Bratts Tryckeri AB

Jansson, M. Fors, H. Kristensson, E. Gunnarsson, A. Lindgren, T. Wiström, B. Norlin, M. (2012) *Trygghet i bostadsområdets gröna utemiljöer en kunskapssammanställning* Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet

Kjellsson, A. (2011) *En fauna-depå på skolgården*. Naturskolan i Lund Tillgänglig: <http://www.lund.se/Global/Naturskolan/Grona%20skolgardsp/rojekt/Faunadepa01.pdf> [2015-02-20]

Ljuskansliet (u.å) *Lights in Alingsås* Tillgänglig: <http://www.lightsinalingsas.se/sv> [2015-03-02]

Lunds kommun (2010) *"Så lever vi upp till Borgmästaravtalet"* Avdelning för miljöstrategi, folkhälsa och säkerhet Tillgänglig: <http://www.lund.se/Global/F%C3%B6rvaltningar/Kommunkontoret/Milj%C3%B6strategiska/borgm%C3%A4staravtalet%202010/Borgm%C3%A4staravtalet%2020101221.pdf> [2015-03-04]

Lunds kommun (2012-10-17) *Inkomna synpunkter till medborgarstämma i Östra Torn, Mårtens Fäläd och Linero 2012-10-08* Tillgänglig: <http://www.lund.se/Medborgare/Kommunpolitik/Klagomalshantering-dialog-och-synpunkter/Medborgarstammor/Medborgarstammor-2012-2013/Medborgarstamma-Ostra-TornLinero/Inkomna-synpunkter-medborgarstamman-pa-Ostra-Torn-Linero/> [2014-12-10]

Martinsson, E. (2012) *Naturlika planteringar igår, idag, imorgon* Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land (Examensarbete vid landskapsarkitektprogrammet 30 hp, Ultuna)

Mossige-Norheim R. (1993) *Parkernas historia är stadsträdgårdsmästarens* [inkl. S. Billing, Helsingborg] *Utblick Landskap* v. 10(2) Stockholm: Landskapsarkitekternas riksförbund LAR

Movium (u.å) *Plantarum* Tillgänglig: www.plantarum.slu.se [2015-03-15]

Naturhistoriska museet (2000-01-19) *Höskallra - Den virtuella floran* Tillgänglig: <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/scrophularia/rhina/rhinsert.html> [2015-03-15]

Naturskolan (2014-01-22) *Uteklassrum Rinnebäcksravinen* Tillgänglig: <http://www.lund.se/Naturskolan/Uteklassrum/Rinnebacksravinen/> [2015-02-10]

Naturvårdsverket (2013-02-18) *Goda exempel: LIP och KLIMP* <http://www.naturvardsverket.se/godaexempel#> [2015-01-10]

Nationalencyklopedin (2015a) *Attraktiv* Tillgänglig: www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/attraktivhamtad [2015-03-11]

Nationalencyklopedin (2015b) *Säker* Tillgänglig: www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/sakerhamtad [2015-03-11]

Nationalencyklopedin (2015c) *Tilldragande* Tillgänglig: www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/tilldragande [2015-03-11]

Nationalencyklopedin (2015d) *Trygg* Tillgänglig: www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/trygg [2015-03-11]

Nordfjell, U. (2006) *12 trädgårdar av Ulf Nordfjell* Prisma: Stockholm

Nordh, H. (2006) *Parkkaraktärer: ett verktyg för planering och gestaltning av grönområden*. Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsplanering, Alnarp (Examensarbeten inom landskapsarkitektprogrammet 20 hp, 2006:8)

Rizell, M. (2000) *Planritningar över Tre högars park, Linero*. Tillhandahållna av Lunds kommun

Socialdepartementet (2002) *Mål för folkhälsan*. (Regeringens proposition, 2002/03:35) Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c4/12/59/ce6a4da9.pdf>

Tekniska förvaltningen (2011-12-29) *Trollebergsrondellen som kalkstämp* <http://www.lund.se/trollebergsrondellen> [2015-02-06]

Tekniska förvaltningen (2015-01-08a) *Linero: utveckling och förnyelse*. www.lund.se/linero [2015-01-15]

Tekniska förvaltningen (2015-03-03b) *Odla i Lund – Stadsodling*. www.lund.se/odlailund [2015-03-04]

Tekniska förvaltningen (2015c) *Cykla i Lund - Cykelkarta över Lunds kommun med tätorter*. 1:12 500. Lund: Billes Tillgänglig: http://www.lund.se/Global/F%C3%B6rvaltningar/Tekniska%20f%C3%B6rvaltningen/Cykla/cykelkartor/W_Cykelkarta2015_Lunds_stad.pdf

Tomasdotter, Y. (2013) *Vegetationen runt dammarna i "Château du Grand Val" – utvecklingsplan till en blivande strövskog* Sveriges lantbruksuniversitet Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning, Alnarp (Examensarbete i landskapsarkitektur 30 hp Landskapsarkitektprogrammet)

Ivarsson, T. (u.å) *Välkommen till biparadiset i bokhultet* Växjö kommun Tillgänglig: [http://www.vaxjo.se/upload/www.vaxjo.se/Tekniska%20f%C3%B6rvaltningen/Parker/Rapport_Biparadiset_091208_standard\[1\].pdf](http://www.vaxjo.se/upload/www.vaxjo.se/Tekniska%20f%C3%B6rvaltningen/Parker/Rapport_Biparadiset_091208_standard[1].pdf) [Broschyr]

Zupanovic, P. (2012) *Nya våldtäktsförsök på Linero* *Sydsvenskan* 18 januari. Tillgänglig: <http://www.sydsvenskan.se/lund/nya-valdtaktsforsok-pa-linero/>